

IV

(Teave)

TEAVE EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDELT, ORGANITELT JA ASUTUSTELT

EUROOPA ÜLEMKOGU

STOCKHOLMI PROGRAMM – AVATUD JA TURVALINE EUROOPA KODANIKE TEENISTUSES JA NENDE KAITSEL

(2010/C 115/01)

SISUKORD

	<i>Lehekülg</i>
1. KODANIKE EUROOPA SUUNAS VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEVAL ALAL	4
1.1. Poliitilised prioriteedid	4
1.2. Vahendid	5
1.2.1. Vastastikune usaldus	5
1.2.2. Rakendamine	5
1.2.3. Õigusloome	5
1.2.4. Sidususe suurendamine	6
1.2.5. Hindamine	6
1.2.6. Koolitus	6
1.2.7. Teavitamine	7
1.2.8. Dialoog kodanikuühiskonnaga	7
1.2.9. Rahastamine	7
1.2.10. Tegevuskava	7
1.2.11. Stockholmi programmi läbivaatamine	7
2. KODANIKUÕIGUSTE EDENDAMINE: ÕIGUSTEPÕHINE EUROOPA	8
2.1. Põhiõigustel põhinev Euroopa	8
2.2. Vaba liikumise õiguse täielik teostamine	8
2.3. Elamine üheskoos alal, kus austatakse mitmekesisust ja kaitstakse kõige kaitsetumas olukorras olevaid isikuid	9
2.3.1. Rassism ja ksenofoobia	9
2.3.2. Lapse õigused	9
2.3.3. Kaitsetus olukorras olevad isikuterühmad	9

2.3.4.	Kuriteoohvrid, sealhulgas terrorismiohvid	10
2.4.	Üksikisikute õigused kriminaalmenetluses	10
2.5.	Kodanikuõiguste kaitse infoühiskonnas	10
2.6.	Osalemine liidu demokraatias	11
2.7.	Kodanike kaitse kolmandates riikides	11
3.	KODANIKE ELU LIHTSUSTAMINE: ÕIGUSE- JA ÕIGLUSEPÕHINE EUROOPA	11
3.1.	Vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise edendamine	12
3.1.1.	Kriminaalõigus	12
3.1.2.	Tsiviilõigus	13
3.2.	Vastastikuse usalduse suurendamine	13
3.2.1.	Koolitus	13
3.2.2.	Võrgustike arendamine	14
3.2.3.	Hindamine	14
3.2.4.	Vahendite parandamine	14
3.2.5.	Kinnipidamine	14
3.2.6.	Kinnipidamine	14
3.3.	Ühiste miinimumeeskirjade väljatöötamine	14
3.3.1.	Kriminaalõigus	15
3.3.2.	Tsiviilõigus	15
3.4.	Kodanikele Euroopa õigusruumist tulenevad hüved	15
3.4.1.	Õiguskaitse kättesaadavuse parandamine	15
3.4.2.	Majandustegevuse toetamine	16
3.5.	Liidu rahvusvahelise mõjujõu suurendamine õiguslal	17
3.5.1.	Tsiviilõigus	17
3.5.2.	Kriminaalõigus	17
4.	KAITSEV EUROOPA	17
4.1.	Sisejulgeoleku strateegia	17
4.2.	Meetmete tõhustamine	18
4.2.1.	Ühise tegevuskultuuri kujundamine	18
4.2.2.	Teabevoog haldamine	18
4.2.3.	Vajalike tehnoloogiavahendite kasutamine	19
4.3.	Tõhus poliitika	20
4.3.1.	Tõhusam õiguskaitsealane koostöö Euroopas	20
4.3.2.	Kuritegevuse tõhusam ennetamine	20
4.3.3.	Statistika	21

4.4.	Kaitse raske ja organiseeritud kuritegevuse eest	21
4.4.1.	Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	21
4.4.2.	Inimkaubandus	21
4.4.3.	Laste seksuaalne ärakasutamine ja lapsporno	22
4.4.4.	Küberkuritegevus	22
4.4.5.	Majanduskuriteod ja korruptsioon	23
4.4.6.	Uimastid	24
4.5.	Terrorism	24
4.6.	Terviklik ja tõhus katastroofide ohjamine liidus: suurendada liidu suutlikkust katastroofe ennetada, nendeks valmis olla ja neile reageerida	25
5.	JURDEPÄÄS EUROOPALE GLOBALISEERUNUD MAAILMAS	26
5.1.	Välispiiride integreeritud haldamine	26
5.2.	Viisapoliitika	27
6.	EUROOPA VASTUTUS, SOLIDAARSUS JA PARTNERLUS RÄNDE- JA VARJUPAIGAKÜSIMUSTES	27
6.1.	Paindlik ja igakülgne rändepoliitika	28
6.1.1.	Rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi tugevdamine, arendamine ja elluviimine	28
6.1.2.	Ränne ja areng	29
6.1.3.	Kooskõlastatud poliitika, millega võetakse arvesse liikmesriikide tööturu vajadusi	29
6.1.4.	Ettevaatav poliitika, millega käsitletakse rändajaid ja nende õigusi	30
6.1.5.	Integratsioon	30
6.1.6.	Tõhus ebaseadusliku sisserände vastase võitluse poliitika	30
6.1.7.	Saatjata alaealsed	31
6.2.	Varjupaigaküsimused: kaitse ja solidaarsuse ühine ala	32
6.2.1.	Kaitse ühine ala	32
6.2.2.	Liikmesriikide jagatud vastutus ja solidaarsus	32
6.2.3.	Varjupaigapoliitika välismõõde	33
7.	EUROOPA GLOBALISEERUNUD MAAILMAS – VABADUSE, TURVALISUSE JA ÕIGUSE VÄLISMÕÕDE 70	33
7.1.	Välismõõdme tugevdamine	33
7.2.	Inimõigused	34
7.3.	Jätkuvalt kehtivad valdkondlikud prioriteedid koos uute vahenditega	34
7.4.	Lepingud kolmandate riikidega	35
7.5.	Geograafilised prioriteedid ja rahvusvahelised organisatsioonid	35
7.6.	Rahvusvahelised organisatsioonid ning Euroopa ja rahvusvaheliste standardite edendamine	37

1. KODANIKE EUROOPA SUUNAS VABADUSEL, TURVALISUSEL JA ÕIGUSEL RAJANEVAL ALAL

Vastuseks liiduks liitunud riikide rahvaste keskele probleemile kinnitab Euroopa Ülemkogu taas oma esmajärgulist tähelepanu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala arendamisele.

Tuginedes Tampere ja Haagi programmide saavutustele, on tänaseks kõnealusel valdkonnas saavutatud märkimisväärseid edusamme. Schengeni alal on kaotatud kontroll sisepiiridel ja liidu välispiiri hallatakse nüüd sidusamalt. Rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi väljatöötamise tulemusel keskendub liidu rändepoliitika välismõõde kolmandate riikidega toimuvale dialoogile ja partnerlusele, mis põhineb vastastikustel huvidel. Märkimisväärseid samme on astunud Euroopa ühise varjupaiga-süsteemi loomise suunas. Sellised Euroopa ametid nagu Europol, Eurojust, Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Frontex on oma vastavates tegevusvaldkondades tegevust alustanud. Tsiviilasjades tehtav koostöö lihtsustab kodanike igapäevaelu ja õiguskaitsealane koostöö suurendab turvalisust.

Hoolimata kirjeldatud ja ka muudest olulistest edusammudest vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas seisab Euroopa ees ikka veel mitmeid väljakutseid. Neid väljakutseid tuleb käsitleda terviklikult. Seepärast tuleb teha täiendavaid jõupingutusi, et parandada poliitikavaldkondade vahelist sidusust. Lisaks sellele tuleks intensiivistada koostööd partnerriikidega.

Seetõttu on saanud aeg koostada uus tegevuskava, mis võimaldaks liidul ja selle liikmesriikidel tugineda varasematele saavutustele ning reageerida ees seisvatele väljakutsetele. Sel eesmärgil võttis Euroopa Ülemkogu vastu käesoleva uue mitmeaastase programmi, mida nimetatakse Stockholmi programmiks ning mida kohaldatakse ajavahemikul 2010–2014.

Euroopa Ülemkogu tervitab Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide parlamentide suuremat rolli pärast Lissaboni lepingu⁽¹⁾ jõustumist. Vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklile 11 on kodanikel ja esindusühendustel suuremad võimalused oma arvamuste avaldamiseks ja arvamuste vahetamiseks liidu tegevuse kõigis valdkondades. See tugevdab liidu avatud ja demokraatlikku olemust kõigi selle elanike hüvanguks.

Aluslepingud aitavad nii institutsioonidel kui liikmesriikidel saavutada käesolevas programmis kirjeldatud eesmärgid. Kinnitatakse komisjoni rolli algatuste ettevalmistamisel ning vähemalt seitsmest liikmesriigist koosnev rühm saab õiguse esitada seadusandlikke ettepanekuid. Õigusloomeprotsessi täiustatakse kaasotsustamismenetluse kasutamise enamikus valdkondades, tagades seega Euroopa Parlamendi täieliku kaasamise. Suureneb liikmesriikide parlamentide roll õigusloomeprotsessis. Alusle-

⁽¹⁾ Nagu üldteada, koosneb Lissaboni leping tegelikult kahest lepingust: Euroopa Liidu leping ja Euroopa Liidu toimimise leping. Lugemise hõlbustamiseks viidatakse programmis neile mõnikord kui Lissaboni lepingule või lihtsalt aluslepingutele.

pingud tõstavad ka Euroopa Kohtule suurema rolli andmisega Euroopa suutlikkust selle valdkonna poliitikat täiel määral rakendada ja tagada tõlgenduste järjepidevus.

Euroopa institutsioonid peaksid kasutama kõiki Lissaboni lepinguga pakutavaid võimalusi tugevdada Euroopa vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala liidu kodanike hüvanguks.

Käesolevas programmis määratletakse strateegilised suunised õigusloome ja tegevuse kavandamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 68.

1.1. Poliitilised prioriteedid

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et järgmiste aastate prioriteediks peab olema keskendumine kodanike huvidele ja vajadustele. Väljakutseks on tagada põhiõiguste ja -vabaduste ning isikupuutumatus austamine, tagades samas Euroopas turvalisuse. Äärmiselt oluline on, et õiguskaitsemeetmed ühelt poolt ning üksikisikute õiguste kaitseks võetavad meetmed, õigusriigi põhimõtted ja rahvusvahelise kaitse eeskirjad teiselt poolt teeniksid sama eesmärgi ja tugevdaksid vastastikku üksteist.

Kõikide tulevaste meetmete puhul tuleks keskenduda liidu kodanikele ja teistele isikutele, kelle ees liidul on kohustus. Eelseisvatel aastatel peaks liit tegema tööd alljärgnevate peamiste prioriteetidega.

Kodakondsuse ja põhiõiguste edendamine: Euroopa kodakondsus peab muutuma käegakatsutavaks tegelikkuseks. Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala peab eelkõige olema ühtne ala, kus põhiõigused ja -vabadused on kaitstud. Jätkuma peab Schengeni ala laienemine. Põhiväärstusteks on inimisiksuse ja inimväärikuse ning muude Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud õiguste austamine. Näiteks tuleb kõnealuste õiguste ja vabaduste kasutamist ja eelkõige kodanike eraelu puutumatus kaitsta ka väljaspool riigipiire, eelkõige isikuandmete kaitse tagamise kaudu. Arvestada tuleb kaitsetus olukorras olevate inimeste erivajadusi. Liidu kodanikel ja muudel isikutel peab olema võimalik oma konkreetseid õigusi täielikult kasutada nii Euroopa Liidus kui vajaduse korral ka väljaspool seda.

Õigusel ja õiglusel rajanev Euroopa: Euroopa õigusruumi tuleb tugevdada, et ületada praegune killustatus. Eristat tähelepanu tuleks pöörata mehhanismidele, millega lihtsustatakse inimeste juurdepääsu õigusalustele, nii et nad saavad kaitsta oma õigusi kogu liidus. Samuti tuleks parandada õigusalatöötajate koolitust ja nendevahelist koostööd ning eraldada ressursse, et kõrvaldada takistused teistes liikmesriikides tehtud õiguspäraste otsuste tunnustamisel.

Kaitset osutav Euroopa: Välja tuleks töötada sisejulgeoleku strateegia, et veelgi parandada liidu julgeolekut ning seeläbi kaitsta liidu kodanike elu ja turvalisust ning võidelda organiseeritud kuritegevuse, terrorismi ja muude ohtude vastu. Kõnealuse strateegia eesmärk peaks olema õiguskaitse, piirihalduse, kodanikuaitse, katastroofide ohjamise valdkonnas tehtava koostöö ning kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö tugevdamine, et muuta Euroopa turvalisemaks. Lisaks on liidul vaja oma töös tugineda liikmesriikidevahelisele solidaarsusele ja kasutada täiel määral ära Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 222.

Juurdepäas Euroopale globaliseerunud maailmas: Ärimeeste, turistide, õppurite, teadlaste, töötajate, rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ja teiste seaduslike huvidega isikute ligipäas liidu territooriumile tuleb muuta tulemuslikumaks ja tõhusamaks. Samal ajal peavad liit ja liikmesriigid tagama oma kodanike julgeoleku. Integreeritud piirihaldust ja viisapoliitikat tuleks pidada nende eesmärkide saavutamise vahendiks.

Euroopa vastutus, solidaarsus ja partnerlus rände- ja varjupaigaküsimustes: Tulevikku suunatud ja tervikliku, solidaarsusel ja vastutusel põhineva liidu rändepoliitika väljatöötamine on jätkuvalt liidu poliitika keskseks eesmärgiks. Käsile on vaja võtta kõigi asjakohaste õigusaktide tulemuslik rakendamine ning täiel määral tuleks ära kasutada selles valdkonnas tegutsevaid asjakohaseid ameteid ja büroosid. Rände edukas juhtimine võib olla kasulik kõigile sidusrühmadele. Euroopa sisserände- ja varjupaigapakt on selge alus edasisteks arenguteks kõnealuses valdkonnas. Euroopa vajab paindlikku poliitikat, mis arvestab liikmesriikide prioriteetide ja vajadustega ning võimaldab rändajatel oma potentsiaali täielikult realiseerida. Endiselt on päevakorras eesmärk kehtestada aastal 2012 ühtne varjupaigasüsteem ning rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele tuleb tagada juurdepäas õiguslikult turvalistele ja tõhusatele varjupaigamenetlustele. Selleks et säilitada liidus usaldusväärsed ja jätkusuutlikud sisserände- ja varjupaigasüsteemid, tuleb vastavalt Euroopa Ülemkogu 2009. aasta oktoobri kohtumise järeldustele lisaks ära hoida ja kontrollida ebaseaduslikku rännet ja sellega võidelda, kuna liit seisab silmitsi ebaseaduslike rändevoogude kasvava survega, mis puudutab eelkõige välispiiril, sealhulgas lõunapiiril asuvaid liikmesriike.

Euroopa roll globaliseerunud maailmas – välismõõde: Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala liidu poliitika välismõõde tähtsustab vajadust suurendada nimetatud poliitika integreerimist liidu üldisesse poliitikasse. Välismõõde on oluline meie ees seisvate peamiste probleemide käsitlemiseks ning see annab liidu kodanikele suuremad võimalused teha koostööd ja ajada äri riikidega kogu maailmas. Välismõõde on otsustava tähtsusega element käesoleva programmi eesmärkide edukaks elluviimiseks ning seda tuleks eelkõige arvesse võtta ja see peaks eelkõige olema täielikult sidus liidu välispoliitika kõigi muude aspektidega.

1.2. Vahendid

Järgmise mitmeaastase programmi edukaks elluviimiseks on olulised järgmised vahendid.

1.2.1. Vastastikune usaldus

Vastastikune usaldus erinevate liikmesriikide ametiasutuste ja teenistuste ning otsustajate vahel on käesolevas valdkonnas tehtava tõhusa koostöö aluseks. Usalduse tagamine ja uute mooduste leidmine liikmesriikide erinevate õigussüsteemide vahelise koostöö ja vastastikuse mõistmise suurendamiseks on seetõttu üks peamisi tulevikuga seotud väljakutseid.

1.2.2. Rakendamine

Järgmistel aastatel tuleb suuremat tähelepanu pöörata kehtivate õigusaktide täielikule ja tõhusale rakendamisele, täitmisele ja hindamisele. Tagada tuleks õigusaktide ülevõtmine, kasutades selleks vajaduse korral ja täiel määral olemasolevaid institutsioonilisi vahendeid.

Samuti peab tulevikus lühenema aeg, mis kulub kodanike ja ettevõtjate vajadustele reageerimiseks. Liit peaks keskenduma kodanike ja õiguslatöötajate vajaduste kindlakstegemisele ning asjakohasele reageerimisele. Liidu tasandi meetmete väljatöötamise tuleks kaasata liikmesriikide eksperditeadmisi ning kaaluda tuleks paljusid meetmeid, sealhulgas mitteõigusloomelisi lahendusi (näiteks kokkulepitud käsiraamatud), parimate tavade jagamist (muu hulgas kasutades parimal viisil Euroopa õiguslase koostöö võrgustikke) ja kõnealuseid vajadusi käsitlevaid piirkondlikke projekte, eelkõige kui nende abil on võimalik saavutada kiireid tulemusi.

1.2.3. Õigusloome

Üldjuhul peaksid komisjon või liikmesriigid, kui see on aluslepingutega ette nähtud, tegema uusi õigusloomelisi algatusi⁽¹⁾ üksnes pärast seda, kui on kontrollitud nende vastavust proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtetele, tehtud eelnevaid mõjuhindanguid sisaldavaid põhjalikke ettevalmistusi, mis hõlmavad vajaduste ja finantsmõjude kindlakstegemist ja liikmesriikide eksperditeadmiste kasutamist. Äärmiselt oluline on hinnata uute õigusloomeliste algatuste mõju aluslepingutega ette nähtud neljale vabadusele ja tagada selliste algatuste täielik vastavus siseturu põhimõtetele.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas on õigusaktide väljatöötamine muljetavaldav, kuid esineb ka puudusi, mille põhjusteks on õigusaktide kattumine ja teatud järjepidevuse puudumine. Samuti oleks võimalik parandada õigusaktide kvaliteeti, sealhulgas keelekasutust mõne õigusakti puhul.

⁽¹⁾ Lugemise hõlbustamiseks antakse programmis algatuste tegemise õigus vaid komisjonile. See ei takista liikmesriike esitamast algatusi kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 76.

Kui võimalik, tuleks kaaluda vastuvõetud õigusaktide horisontaalset läbivaatamist, et parandada õigusaktide järjepidevust ja konsolideerimist. Eriti oluline on õiguslik sidusus ja juurdepääsetavus. Parema reguleerimise ja parema õigusloome põhimõtteid tuleks tugevdada kogu otsustusmenetluse lõikes. Täielikult tuleks rakendada Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel kokku lepitud institutsioonidevahelist kokkulepet parema õigusloome kohta ⁽¹⁾. Kõik liidu institutsioonid peaksid tegema jõupingutusi institutsioonidevahelise menetluse kõigis etappides, et liidu õigusaktid koostataks selges ja arusaadavas sõnastuses.

1.2.4. Sidususe suurendamine

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni üles parandama sisemist koordineerimist, et saavutada suurem sidusus vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seotud töö väliste ja sisemiste elementide vahel. Samasugune sidususe ja parema koordineerimise vajadus kehtib liidu asutuste kohta (Europol, Eurojust, Frontex, Euroopa Politseikolledž (CEPOL), Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus, tulevane Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet). Nõukogu peaks asutuste suhtes teostama rangemat poliitilist järelevalvet, näiteks tehes järeldusi nende aastaaruannete kohta. Mõne asutuse suhtes kehtivad erieeskirjad seoses nende kuulumisega Euroopa Parlamendi järelevalve alla.

1.2.5. Hindamine

Lissaboni lepinguga sätestatakse võimalus võtta meetmeid, mille kohaselt liikmesriigid hindavad koostöös komisjoniga objektiivselt ja erapooletult vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna poliitika rakendamist, eelkõige selleks, et edendada vastastikuse tunnustamise põhimõtte täielikku rakendamist. Euroopa Parlamenti ja liikmesriikide parlamente teavitatakse hindamiste sisust ja tulemustest. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et selliste hindamismehhanismide puhul tuleks vältida dubleerimist ning et pikemas perspektiivis peaksid need hõlmama antud valdkonna kõiki poliitikaid. Vaja oleks ka hindamiste järelemeetmete tõhusat süsteemi.

Hinnata tuleb liidu tasandil vastu võetud õigusaktide tõhusust. Samuti tuleb hindamise abil välja selgitada Euroopa õigusruumi nõuetekohast toimimist takistavad tegurid. Hindamine peaks keskenduma konkreetsetele probleemidele ja seega hõlbustama vastastikuse tunnustamise põhimõtte täielikku rakendamist. Esimeseks hinnatavaks poliitikavaldkonnaks peaks olema kriminaal-asjades tehtav õiguslane koostöö. Kuid sellele peavad järgnema muud poliitikavaldkonnad, nagu varjupaigamenetluste järgimine asjaomastes õigusaktides. Hindamise korda tuleks vajaduse korral kohandada asjaomasele poliitikavaldkonnale.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

— esitama vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 70 ühe või mitu ettepanekut nimetatud lepingu V jaotises

osutatud liidu poliitika hindamiseks. Kõnealune ettepanek (kõnealused ettepanekud) peaks(id) vajaduse korral sisaldama hindamismehhanismi, mis tugineb vastastikuse hindamise kindlaks kujunenud süsteemile. Hindamine peaks toimuma korrapäraselt, sisaldama tõhusat järelemeetmete süsteemi ja aitama kaasa riiklike süsteemide paremale tundmaõppimisele, et teha kindlaks parimad tavad ja koostööd takistavad tegurid. Kutsealade esindajad peaksid saama hindamisel osaleda. Põhimõtteliselt peaks hindamisprotsessis ja eelkõige selle järelemeetmetes juhtrolli etendama nõukogu.

Vältida tuleks muude hindamismehhanismide dubleerimist, kuid püüelda tuleks koostöömehhanismide ja koostöö saavutamisele eelkõige Euroopa Nõukogu tehtava töö puhul. Liit peaks aktiivselt osalema Euroopa Nõukogu järelevalveorganite töös ning andma nende töödele oma panuse.

1.2.6. Koolitus

Euroopa õigus- ja õiguskaitsekultuuri tugevdamiseks on oluline tõhustada koolitust liiduga seonduvates valdkondades ning teha see süstemaatiliselt kättesaadavaks kõigile vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala rakendamisega tegelevatele töötajatele. See hõlmab kohtunikke, prokuröre, kohtutöötajaid, politseinikke, tolliametnikke ja piirivalveametnikke.

Eesmärgiks peaksid olema kõigile asjaosalistele pakutavad süstemaatilised Euroopa koolituskavad. Liidu ja liikmesriikide sihiks tuleks seada see, et aastaks 2015 oleks märkimisväärne arv töötajaid osalenud Euroopa koolituskavas või liikmesriikidevahelises vahetusprogrammis, mis võib olla juba kasutatavate koolituskavade osaks. Eelkõige tuleks selleks kasutada olemasolevaid koolitusasutusi.

Selles küsimuses lasub peamine vastutus liikmesriikidel, kuid liit peab nende jõupingutusi toetama ja eraldama rahalisi vahendeid ning suutma riiklike jõupingutuste toetuseks pakkuda ka omapoolseid mehhanisme. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et liidusise ja rahvusvahelise koostöö aspektid peaksid olema siseriiklike õppekavade osa. Kohtunike, prokuröride ja kohtutöötajate koolitamisel on oluline kaitsta õiguslikku sõltumatust, asetades samal ajal rõhu Euroopa mõõtmele töötajate jaoks, kes kasutavad oma töös sageli Euroopa õigusakte. Koolituse Euroopa mõõdet silmas pidades peaksid õiguskaitseasutuste töötajate ja piirivalveametnike koolitamisel peamist rolli etendama CEPOL ja Frontex. Integreeritud piirihalduse ühise lähemisviisi edendamiseks on eriti tähtis piirivalve- ja tolliametnike koolitamine. Euroopa koolituskavade tugevdamist silmas pidades võiks otsida Euroopa tasandi lahendusi. Lisaks

⁽¹⁾ ELT C 321, 31.12.2003, lk 1.

sellele tuleb välja töötada e-õppimise programme ja ühiseid õppematerjale, mille abil saab läbi viia töötajate koolitust Euroopa mehhanismide valdkonnas.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- esitama tegevuskava Euroopa koolituskavade ja vahetusprogrammide taseme oluliseks ja süstemaatiliseks parandamiseks liidus. Tegevuskavas tuleks ette näha, kuidas tagada, et kolmandikule Euroopa politseikoostöös osalevatest politseiametnikest ning pooltele Euroopa õigusalasest koostöös osalevatest kohtunikest, prokuröridest ja kohtutöötajatest ning muudest Euroopa koostöös osalevatest töötajatest pakutaks võimalust osaleda Euroopa koolituskavades;
- analüüsima, mida saaks määratleda Euroopa koolituskavana, ja esitama tegevuskavas ettepanekuid, kuidas seda ideed edasi arendada, et lisada sellele Euroopa mõõde;
- looma spetsiaalseid (Erasmus-tüüpi) vahetusprogramme, mis võiksid hõlmata ka kolmandaid riike ning eelkõige kandidaatriike ja riike, kellega EL on sõlminud partnerlus- ja koostöölepingu;
- tagama, et otsus ühistel koolitustel, õppustel ja vahetusprogrammides osalemise kohta tehakse ülesannete alusel ning see ei sõltu valdkondlikest kriteeriumitest.

1.2.7. Teavitamine

Üldiselt on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna saavutused kodanikele, ettevõtjatele ja kutsetöötajatele suure tähtsusega. Euroopa Ülemkogu kutsub seetõttu kõiki liidu institutsioone, eelkõige komisjoni, ning liikmesriike kaaluma seda, kuidas paremini edastada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna poliitika konkreetseid tulemusi kodanikele ja õiguslatöötajatele. Ülemkogu palub komisjonil koostada strateegia selle kohta, kuidas kõige paremini selgitada kodanikele, millist kasu nad saavad uutest abivahenditest ja õigusraamistikust, näiteks e-õiguskeskkonna ja e-õiguskeskkonna portaali kasutamisest.

1.2.8. Dialoog kodanikuühiskonnaga

Euroopa Ülemkogu õhutab liidu institutsioone pidama nende pädevuse raames avatud, läbipaistvaid ja regulaarseid dialooge vastavate esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga. Komisjon peaks dialoogi tõhustamiseks looma vastavad mehhanismid, näiteks Euroopa õigusfoorumi, valdkondades, kus sellised mehhanismid on asjakohased.

1.2.9. Rahastamine

Euroopa Ülemkogu rõhutab, et Stockholmi programmi tuleks rahastada kehtiva finantsraamistiku rubriikide ülemmäärade piires. Mitmeid programmi meetmeid ja tegevusi saab ellu viia olemasolevate rahastamisvahendite ja fondide tõhusama kasutamise teel.

Euroopa Ülemkogu märgib, et praegune finantsperspektiiv kaotab kehtivuse 2013. aasta lõpus. Ülemkogu rõhutab oma kavatsust kajastada Stockholmi programmi eesmäärke. Kõnealune programm ei mõjuta siiski läbirääkimisi, mida peetakse seoses järgmise finantsperspektiiviga.

Euroopa Ülemkogu on samuti seisukohal, et liikmesriikide kogemusi arvesse võttes peaksid rahastamisprogrammide taotlemismenetlused olema läbipaistvad, paindlikud, sidusad ja lihtsad ning need tuleks selgete suuniste levitamise, partnerite kindlakstegemise mehhanismi ja täpse programmi töö abil muuta haldustöötajatele, kindlakskujunenud partneritele ja õiguslatöötajatele kergemini juurdepääsetavaks. Euroopa Ülemkogu palub komisjonil vaadata läbi asjakohased vahendid kõnealuse eesmärgi saavutamiseks.

Järgmise finantsperspektiivi raames tuleks analüüsida, kuidas kõige paremini koostada rahastamisvahendeid, et tagada sobiv toetus väljaspool liitu välja töötatud projektidele, mis suurendavad liidu julgeolekut, eelkõige organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastase võitluse valdkonnas. Hoolikalt tuleks kaaluda viise ja vahendeid, mille abil kiirendada liidu reageerimist kõnealuse valdkonna kiireloomulistele sündmustele rahalise abi vormis, ning seda, kuidas anda tehnilist abi rahvusvaheliste konventsioonide (näiteks terrorismivastase võitlusega seotud konventsioonide) üldiseks rakendamiseks.

1.2.10. Tegevuskava

Stockholmi programmi silmas pidades kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni üles esitama 2010. aasta esimese kuu kuu jooksul kiiresti tegevuskava, mille võtaks vastu nõukogu. Kõnealuse tegevuskavaga väljendatakse Stockholmi programmi eesmärgid ja prioriteetid konkreetsete meetmetena ning esitatakse selge ajakava nende vastuvõtmiseks ja elluviimiseks. See peaks sisaldama ettepanekut uue õigusliku aluse saanud õigusaktide muutmise ajakava kohta.

1.2.11. Stockholmi programmi läbivaatamine

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles esitama enne 2012. aasta juunit vahearuaande Stockholmi programmi elluviimise kohta. Eesistujakolmikku programmid ja komisjoni õigusloomeprogrammid tuleks avaldada võimalikult kiiresti, et liikmesriikide parlamentidel oleks ettepanekutest varakult ülevaade.

2. KODANIKUÕIGUSTE EDENDAMINE: ÕIGUSTEPÕHINE EUROOPA

2.1. Põhiõigustel põhinev Euroopa

Liit põhineb ühistel väärtustel ja põhiõiguste austamisel. Pärast Lissaboni lepingu jõustumist on äärmiselt oluline, et liit ühineks kiirelt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. See tugevdab liidu ja selle institutsioonide kohustust tagada kõigil oma tegevusaladel põhiõiguste ja põhivabaduste aktiivne edendamine. See võimaldab jätkata Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktika harmoonilist arengut, millega toetatakse Euroopas põhi- ja inimõiguste ühtse süsteemi loomist, mis tugineb Euroopa inimõiguste konventsioonile ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õigustele.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- komisjoni kiirelt esitama ettepaneku liidu ühinemise kohta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga;
- liidu institutsioone ja liikmesriike tagama, et õigusaktide eelnõud oleksid vastavuses põhiõigustega ja põhivabadustega ning jääksid nendega vastavusse kogu õigusloomeprotsessi ajal, tugevdades selleks meetodika kohaldamist, mille abil süstemaatiliselt ja rangelt jälgida vastavust Euroopa inimõiguste konventsiooniga ja põhiõiguste hartas sätestatud õiguste ja vabadustega.

Euroopa Ülemkogu kutsub liidu institutsioone üles

- kasutama täiel määral Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti oskusteavet ning vajaduse korral pidama ametiga tema pädevuse piires tihedaid konsultatsioone põhiõiguslike mõjutavate poliitiliste ja õigusaktide väljatöötamise alal ning kasutama seda kodanike teavitamiseks inimõiguste küsimustes, mis mõjutavad nende igapäeva elu;
- jätkama liidu tegevust surmanuhtluse, piinamise ning muu ebainimliku ja alandava kohtlemise kaotamiseks;
- jätkuvalt toetama ja edendama liidu ja liikmesriikide tegevust seoses võitlusega karistamatuse, genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude ja sõjakurjategude vastu; sellega seoses edendada koostööd liikmesriikide vahel ning kolmandate riikide ja antud valdkonnas tegutsevate rahvusvaheliste tribunalidega, eelkõige Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga, ning arendama Euroopa kontaktpunktide võrgu kaudu õiguslasel teabe ja selliste kuritegude eest vastutusele võtmist käsitlevate parimate tavade vahetamist seoses genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude ja sõjakuritegude eest vastutavate isikutega.

Liit põhineb ühistel väärtustel, mis ei sobi kokku genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude ja sõjakuritegude, sealhulgas totalitaarsete režiimide poolt toime pandud kuritegudega. Igal liikmesriigil on oma lähenemisviis sellele küsimusele, kuid leppimise huvides peab selliste kuritegude puhul valitsema ühtne suhtumisviis, mida me kõik võimaluse korral jagame ja toetame. Liit peab etendama abistaja rolli.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- analüüsima ja esitama 2010. aastal nõukogule aruande selle kohta, kas on vaja täiendavaid ettepanekuid, mis hõlmaksid genotsiidi, inimsusvastaste kuritegude ja selliste sõjakuritegude avalikku õigustamist, eitamist või mitteoluliseks tunnistamist, mis on suunatud isikute rühma vastu, keda määratletakse muude kriteeriumide kui rassilise kuuluvuse, nahavärv, usutunnistuse, sünnipära või rahvusliku või etnilise päritolu alusel, näiteks ühiskondliku seisundi või poliitiliste veendumuste alusel.

2.2. Vaba liikumise õiguse täielik teostamine

Kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumise õigus liidu piires on üks peamistest liidu aluseks olevatest põhimõtetest ja Euroopa kodanike üks põhiõigus. Liidu kodanikel on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel ning nende elukohaks oleva liikmesriigi kohalikel valimistel, õigus teiste liikmesriikide diplomaatiliste ja konsulaarasutuste kaitsele jne. Oma õiguste teostamisel on kodanikele tagatud liikmesriigi kodanikega võrdne kohtlemine vastavalt liidu õigusaktides sätestatud tingimustele. Seetõttu on prioriteediks asjakohaste liidu õigusaktide tõhus rakendamine.

Nagu märkis Euroopa Parlament, on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala oluliseks saavutuseks Schengeni koostöö, mille abil on kaotatud sisepiiride kontroll suure osas liidust. Euroopa Ülemkogu tuleb meelde oma pühendumust Schengeni ala edasisele laiendamisele. Tingimusel et Schengeni õigustiku kohaldamise kõik nõuded on täidetud, kutsub Euroopa Ülemkogu nõukogu, Euroopa Parlamenti ja komisjoni üles võtma kõiki vajalikke meetmeid, et võimaldada piirikontrolli kaotamist sisepiiridel ülejäänud liikmesriikidega, kes on teatanud oma valmisolekust viivitamatult ühineda Schengeni alaga.

Liidu kodanikke tuleb abistada haldus- ja õiguslike menetluste puhul, millega nad oma vaba liikumise õiguse teostamisel kokku puutuvad. Aluslepingute raames tuleks kõrvaldada takistused, mis piiravad selle õiguse kasutamist igapäeva elus.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- jälgima kõnealuste eeskirjade rakendamist ja kohaldamist, et tagada vaba liikumise õigus.

Liikmesriigis elamise õiguse saamine liidu õiguse alusel on liidu kodaniku ja tema pere liikmete jaoks vaba liikumise õigusest tulenev eelis. Kuid selle õiguse eesmärk ei ole kõrvalehoidmine sisserände eeskirjade täitmise eest. Vaba liikumine ei tähenda mitte üksnes õigusi, vaid see seab ka kohustused neile, kes sellest kasu saavad, ning kuritarvitamist ja pettusi tuleks vältida. Liikmesriigid peaksid vaba liikumise õigust täiendavalt kaitsma omavahelise ja komisjoniga tehtava koostöö abil, et võidelda kuritegelikkude laadi tegevuse vastu jõuliste ja proportsionaalsete meetmete abil ning nõuetekohaselt järgides kohaldatavaid õigusakte.

Seetõttu kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni täiendavalt üles

- jälgima kõnealuste eeskirjade rakendamist ja kohaldamist, et vältida kuritarvitamist ja pettust;
- analüüsima, missugused oleksid parimad viisid teabe, sealhulgas elamislubasid ja dokumentatsiooni käsitleva teabe vahetamiseks ning kuidas aidata liikmesriikide ametiasutustel tõhusalt võidelda selle põhiõiguse kuritarvitamise vastu.

Sel eesmärgil peaksid liikmesriigid tähelepanelikult jälgima ka kehtiva õigustiku täielikkust ja nõuetekohast rakendamist ning tegelema isikute vaba liikumise õiguse võimaliku kuritarvitamise ja pettustega ning vahetama omavahel teavet ja statistikat sellise kuritarvitamise ja pettuste kohta. Kui tehakse kindlaks vaba liikumise õiguse kuritarvitamise ja pettuste süstemaatilised suundumused, peaksid liikmesriigid nendest teavitama komisjoni, kes teeb nõukogule ettepaneku, kuidas neid suundumusi kõige asjakohasemate vahendite abil käsitleda.

2.3. Elamine üheskoos alal, kus austatakse mitmekesisust ja kaitstakse kõige kaitsetumas olukorras olevaid isikuid

Kuna mitmekesisus rikastab liitu, peavad liit ja liikmesriigid looma turvalise keskkonna, kus austatakse inimeste erinevusi ning kaitstakse kõige kaitsetumas olukorras olevaid isikuid. Otsustavalt tuleb võtta meetmeid võitluseks diskrimineerimise, rassismi, antisemitismi, ksenofoobia ja homofoobia vastu.

2.3.1. Rassism ja ksenofoobia

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- esitama Stockholmi programmi ajal aruande nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/913/JSK (teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega) siseriiklikusse õigusesse ülevõtmise kohta 28. novembriks 2013 ning vajaduse korral tegema ettepanekuid selle muutmiseks;

- kasutama täiel määral kõiki olemasolevaid vahendeid, eelkõige rahastamisprogramme rassismi ja ksenofoobia vastaseks võitluseks.

Liikmesriigid peaksid rakendama kõnealuse raamotsuse võimalikult kiiresti ja hiljemalt 28. novembriks 2010.

2.3.2. Lapse õigused

Lapse õigused, nimelt lapse parimate huvide põhimõte, st lapse õigus elule, ellujäämisele ja arengule, mittediskrimineerimine ning lapse õigus väljendada oma arvamust ja õigus selle arvamuse ära kuulamisele kõigis teda puudutavates küsimustes vastavalt tema eale ja arengutasemele, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis, avaldavad mõju kõikidele liidu poliitikavaldkondadele. Neid tuleb süstemaatiliselt ja strateegiliselt arvesse võtta, et tagada integreeritud lähenemisviis. Komisjoni 2006. aasta teatis „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine” kajastab selles osas olulisi seisukohti. Välja tuleks töötada ambitsioonikas liidu strateegia lapse õiguste kohta.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- määrama kindlaks meetmed, millele liit saab anda lisaväärtust, et kaitsta ja edendada lapse õigusi. Erilist tähelepanu tuleks pöörata eriti kaitsetus olukorras olevatele lastele, eelkõige seksuaalse ärakasutamise ja väärkohtlemise ohvriks ning liidu rändepoliitika kontekstis inimkaubanduse ohvriks langenud lastele ja saatjata alaealistele.

Vanema sooritatud lapseröövide puhul tuleks lisaks selle valdkonna kehtivate õigusaktide tõhusale rakendamisele uurida perekonnaalase vahendamise kasutamist rahvusvahelisel tasandil, võttes arvesse liikmesriikide parimaid tavasid. Liit peaks jätkama kuritegeliku lasteröövi hoiatussüsteemide väljatöötamist, edendades riiklike ametiasutuste vahelist koostööd ja süsteemide koostalitlust.

2.3.3. Kaitsetus olukorras olevad isikuterühmad

Kõik diskrimineerimise vormid on vastuvõetamatud. Liit ja liikmesriigid peavad ühendama oma jõud, et kaitsetus olukorras olevad isikuterühmad ja eriti romid igakülgset ühiskonda kaasata, soodustades nende osalemist haridussüsteemis ja tööturul ning võttes meetmeid, et ära hoida nendevastast vägivaldat. Selleks peaksid liikmesriigid tagama, et nõuetekohaselt kohaldataks kehtivaid õigusakte, mille abil võidelda võimaliku diskrimineerimise vastu. Liit pakub praktilist toetust ja edendab parimaid tavasid, et aidata liikmesriikidel seda eesmärki saavutada. Oluline roll on siin kodanikuühiskonnal.

Suuremat kaitset, sealhulgas õiguskaitset, vajavad eriti raskes olukorras olevad isikuterühmad, näiteks vägivalda või suguelundite moonutamise ohvriks langenud naised või isikud, keda on vigastatud liikmesriigis, mille kodanikud või elanikud nad ei ole. Asjakohast rahalist toetust antakse olemasolevate rahastamisprogrammide kaudu.

Kõnealuses valdkonnas täiendavate ettepanekute tegemise vajadust kaitsetus olukorras täiskasvanute suhtes tuleks hinnata, võttes arvesse kogemusi, mis on saadud täiskasvanute rahvusvahelist kaitset käsitleva 2000. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise käigus liikmesriikides, kes on konventsiooniosalisel või ühinevad konventsiooniga tulevikus. Liikmesriike innustatakse ühinema konventsiooniga võimalikult kiiresti.

2.3.4. Kuriteoohvrid, sealhulgas terrorismiohvid

Erilist toetust, sealhulgas õiguskaitset, vajavad kõige kaitsetumas või eriti raskes olukorras olevad isikud, näiteks isikud, kelle suhtes korduvalt kasutatakse perevägivalda, soopõhise vägivalda ohvriks langenud isikud või isikud, kes langevad muud liiki kuriteo ohvriks liikmesriigis, mille kodanikud või elanikud nad ei ole. Erilist tähelepanu, toetust ja sotsiaalset tunnustust vajavad ka terrorismiohvid. Vaja on integreeritud ja koordineeritud lähenemisviisi, mis oleks kooskõlas nõukogu järeldustega strateegia kohta, millega tagada kuriteo ohvriks langenud isikute õiguste teostamine ja parandada neile antavat abi.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni ja liikmesriike üles

- uurima õigusaktide ja ohvrite kaitsmise praktiliste toetusmeetmete täiustamise võimalusi ning parandama kehtivate õigusaktide rakendamist;
- pakkuma ohvritele suuremat toetust muul viisil, võimaluse korral praktilist abi osutavate olemasolevate Euroopa võrgustike kaudu, ning esitama sellekohaseid ettepanekuid;
- uurima võimalust koostada üks terviklik ohvrite kaitsmist käsitlev õigusakt, liites kahe õigusakti hindamisele tuginedes kokku nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/80/EÜ (mis käsitleb kuriteoohvritele hüvitise maksimist) ja nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsuse 2001/220/JSK (ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses).

Liikmesriigid peaksid suuremal määral kasutama rahastamisprogramme, tehes seda kooskõlas oma õigusraamistikuga.

2.4. Üksikisikute õigused kriminaalmenetluses

Kriminaalmenetluse raames kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute õiguste kaitsmine on liidu alusväärtus, mis on oluline, et säilitada liikmesriikide vastastikune usaldus ja üldsuse usaldus

liidu vastu. Seepärast tervitab Euroopa Ülemkogu kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute menetlusõiguste suurendamist kriminaalmenetluses käsitleva teekaardi vastuvõtmist nõukogu poolt, mis täielikult elluviimisel suurendab üksikisikute õigusi kriminaalmenetluses. Seetõttu on kõnealune teekaart edaspidi Stockholmi programmi osa.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- esitama teekardis ette nähtud ettepanekuid selle kiireks elluviimiseks vastavalt teekardis sätestatud tingimustele;
- analüüsima kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute minimaalsete menetlusõiguste lisaelemente ning hindama seda, kas tihedama koostöö edendamiseks selles valdkonnas on vaja käsitleda muid küsimusi, näiteks süütuse presumptsiooni.

2.5. Kodanikuõiguste kaitse infoühiskonnas

Üksikisikute eraelu puutumatus hindamise puhul vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal on kõige üldisem õigus vabadusele. Õigus eraelu puutumatusle ja isikuandmete kaitsele on sätestatud põhiõiguste hartas. Seepärast peab liit reageerima probleemidele, mis tulenevad isikuandmete sagedasest vahetamisest ja vajadusest tagada eraelu puutumatus kaitse. Liit peab looma kõikehõlmava strateegia isikuandmete kaitsmiseks nii liidusiseselt kui selle suhetes kolmandate riikidega. Sellega seoses peaks liit edendama andmekaitset käsitlevates asjakohastes liidu õigusaktides ja Euroopa Nõukogu 1981. aasta konventsioonis isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse kohta sätestatud põhimõtete kohaldamist ning edendama nimetatud konventsiooniga ühinemist. Samuti peab liit kindlaks määrama ja reguleerima asjaolud, mille korral on õigustatud ametiasutuste sekkumine kõnealuste õiguste kasutamisse, ning kohaldama andmekaitse põhimõtteid ka eraelule.

Liit peab käsitlema isikuandmete vahetamise kasvavat vajadust, tagades samas eraelu puutumatus kaitse hoolika austamise. Euroopa Ülemkogu on veendunud, et tehnoloogiline areng ei tähenda isikuandmete kaitse puhul mitte üksnes uusi väljakutseid, vaid pakub ka uusi võimalusi isikuandmete paremaks kaitseks.

Tagada on vaja sellised aluspõhimõtted nagu isikuandmete töötlemise eesmärgi piiritlemine, proportsionaalsus, töötlemise õiguspärasus, piiratud säilitamisaeg, turvalisus ja konfidentsiaalsus ning üksikisiku õiguste austamine, sõltumatute riiklike järelevalveasutuste kontroll ja tõhus kaebuste esitamine võimalus, ning luua terviklik kaitsesüsteem. Neid küsimusi käsitletakse ka seoses 4. peatükis osutatud infohaldusstrateegiaga ELi sisejulgeoleku valdkonnas.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- hindama andmekaitset käsitlevate erinevate õigusaktide toimimist ning esitama vajaduse korral täiendavaid õigusloomelisi ja muid algatusi, et säilitada eespool nimetatud põhimõtete tõhus kohaldamine;
- esitama soovitusi läbirääkimiste alustamiseks Ameerika Ühendriikidega, et õiguskaitse eesmärkidel sõlmida andmekaitset ja vajaduse korral andmete vahetamist käsitlevad lepingud, tuginedes tööle, mida on teinud ELi–USA kõrgetasemeline teabevahetuse, eraelu puutumatus kaitse ja isikuandmete kaitse kontaktrühm;
- kaaluma õiguskaitse eesmärkidel kolmandate riikidega sõlmivamate andmekaitselepingute põhielemente, mis võivad vajaduse korral hõlmata eravalduses olevaid andmeid, tuginedes andmekaitse kõrgele tasemele;
- parandama andmekaitsepõhimõtete järgimist, töötades välja asjakohaseid uusi tehnoloogiaid, tihendades koostööd avaliku ja erasektori vahel eelkõige teadusuuringute valdkonnas;
- kaaluma Euroopa sertifikaadi kehtestamist inimeste eraelu austavate tehnoloogiate, toodete ja teenuste jaoks;
- korraldama teavituskampaaniaid, et eelkõige suurendada üldsuse teadlikkust.

Üldisemas plaanis peab liit etendama juhtrolli isikuandmete kaitse rahvusvaheliste standardite väljatöötamises ja nende edendamises, tuginedes asjakohastele andmekaitset käsitlevatele liidu õigusaktidele ja Euroopa Nõukogu 1981. aasta konventsioonile isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse kohta, ning asjakohaste kahe- või mitmepoolsete lepingute sõlmimises.

2.6. Osalemine liidu demokraatias

Euroopa Ülemkogu tuleb meelde, et otsuste tegemise läbipaistvus, juurdepääs dokumentidele ja hea haldustava aitavad suurendada kodanike osalemist liidu demokraatias. Lisaks luuakse ELi lepingu artikli 11 kohase liidu kodanikualgatuse näol kodanike osaluse uus mehhanism. Kõnealune mehhanism tuleks kiiresti ellu viia.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- analüüsima, kuidas kõige paremini tagada otsuste tegemise läbipaistvus, juurdepääs dokumentidele ja kvaliteetne õigusemõistmine, pidades silmas Lissaboni lepinguga loodud uusi võimalusi, ning esitama sellekohaseid ettepanekuid.

2014. aasta Euroopa Parlamendi valimisi silmas pidades tuleks mõelda meetmetele, millega ergutada kodanikke valimistel

osalema. Valimistel osalemine on alates 1979. aastast vähenenud 20 % võrra, kuigi samal ajal on Euroopa Parlamendi kui kaasseadusandja volitused märkimisväärselt suurenenud. Kaaluda tuleks meetmeid, millega näiteks lihtsustatakse inimeste valimisnimekirjadesse kandmist.

Lisaks kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni üles esitama enne 2012. aasta detsembrit

- Euroopa Ülemkogule aruanne liikmesriikide tavade ja traditsioonide kohta seoses Euroopa Parlamendi valimistega ning esitama aruande põhjal ettepanekud selle kohta, kuidas leppida Euroopa Parlamendi valimisteks kokku ühine valimispäev. Nimetatud aruande põhjal kaalub Euroopa Ülemkogu, kuidas selles küsimuses edasi toimida.

2.7. Kodanike kaitse kolmandates riikides

Kõikidel liidu kodanikel, kes reisivad sellisesse või elavad sellises kolmandas riigis, kus nende päritoluliikmesriigil ei ole diplomaatilist esindust, on õigus kaitsele kõikide teiste liikmesriikide diplomaatilistes ja konsulaarasutustes samadel tingimustel kui asjaomase liikmesriigi kodanikel. Seda aluslepingutes sätestatud õigust ei ole piisavalt tutvustatud ning selle täieliku kohaldamise tagamiseks on vaja teha rohkem jõupingutusi. Kõnealuse õiguse osas võiks läbi viia sihtotstarbelisi teavituskampaaniaid.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- kaaluma asjakohaseid meetmeid, millega luua koordineerimine ja koostöö, mis on vajalik konsulaarkaitse hõlbustamiseks vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 23.

3. KODANIKE ELU LIHTSUSTAMINE: ÕIGUSE- JA ÕIGLUSEPÕHINE EUROOPA

Euroopa Ülemkogu teatas oma 1999. aasta Tampere kohtumisel, et õigusasutuste otsuste ja kohtuotsuste ulatuslikum vastastikune tunnustamine ja õigusaktide vajalik lähendamine hõlbustaks ametiasutuste koostööd ja üksikisikute õiguste kohtulikku kaitset ning et vastastikuse tunnustamise põhimõte peaks olema nii tsiviil- kui kriminaalasjades tehtava õigusosalase koostöö nurgakivi. Kõnealune põhimõte on nüüd sätestatud ka aluslepingutes.

2004. aastal vastu võetud Haagi programmis märkis Euroopa Ülemkogu, et vastastikuse tunnustamise põhimõtte toimima hakkamiseks tuleb tugevdada vastastikust usaldust, kujundades järk-järgult Euroopa õiguskultuuri, mis põhineb liikmesriikide õigussüsteemide mitmekesisusel ja Euroopa õiguse ühtsusel. Liikmesriikide kohtusüsteemid peaksid olema võimelised tegema sidusat ja tõhusat koostööd, järgides seejuures riigisiseseid õigus-traditsioone.

Liit peaks jätkama liikmesriikide õigussüsteemide vahelise vastastikuse usalduse suurendamist, kehtestades miinimumõigused, mis on vajalikud vastastikuse tunnustamise põhimõtte arendamiseks, ning kehtestades miinimumeeskirjad aluslepingutes osutatud kuritegude ja karistuste määratlemiseks. Euroopa õigusruum peab samuti võimaldama kodanikel teostada oma õigusi kogu liidus, suurendades märkimisväärselt kodanike teadlikkust enda õigustest ning hõlbustades õiguskaitse kättesaadavust.

Sellega seoses rõhutab Euroopa Ülemkogu e-õiguskeskkonna horisontaalset tähtsust, mis ei piirdu konkreetsete õigusvaldkondadega. See tuleks integreerida kõikidesse tsiviil-, kriminaal- ja haldusõiguse valdkondadesse, et tagada õiguskaitse parem kättesaadavus ning ulatuslikum koostöö haldus- ja õigusasutuste vahel.

3.1. Vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise edendamine

Euroopa Ülemkogu märgib rahuloluga, et nõukogu poolt 2000. aastal vastu võetud vastastikuse tunnustamise kahe programmi rakendamisel on tehtud märkimisväärsed edusamme, ning rõhutab, et liikmesriigid peaksid võtma kõik vajalikud meetmed, et võtta siseriiklikul tasandil üle Euroopa tasandil heakskiidetud eeskirjad. Seda arvesse võttes rõhutab Euroopa Ülemkogu vajadust hinnata kõnealuste meetmete rakendamist ja jätkata tööd vastastikuse tunnustamisega.

3.1.1. Kriminaalõigus

Võttes arvesse piiriülest kuritegevust, tuleks teha suuremaid jõupingutusi õiguslase koostöö tõhustamiseks. Vastu võetavad õigusaktid peavad olema kasutajasõbralikumad ning keskenduma piiriülese koostöö raames pidevalt tekkivatele probleemidele, näiteks tähtaegade ja keeltega seotud küsimustele või proportsionaalsuse põhimõttele. Vastastikuse tunnustamise põhimõttele tugineva koostöö parandamiseks tuleks lahendada ka mõned põhimõttelised küsimused. Näiteks võib osutada vajalikuks võtta kasutusele horisontaalne lähenemisviis seoses teatud korduvate probleemidega, mis tekivad õigusakti üle peetaval läbirääkimistel. Vastastikust tunnustamist peaks vajaduse korral hõlbustama materiaal- ja menetlusõiguse lähendamine.

Vastastikuse tunnustamise põhimõtet võiks laiendada igat liiki kohtuotsustele ja õigusliku iseloomuga otsustele, mis õigussüsteemist sõltuvalt võivad olla tehtud kriminaalasjades või haldus- ja sotsiaalses valdkonnas.

Kuriteoohvritele või ohus olevatele tunnistajatele võib osutada spetsiaalseid kaitsemeetmeid, mis peaksid olema tõhusad kogu liidus.

Euroopa Ülemkogu leiab, et jätkata tuleks kõikehõlmava süsteemi loomist, mille abil saadakse tõendeid piiriülese mõõtmega kohtuasjades ning mis tugineb vastastikuse tunnustamise põhimõttele. Kõnealuses valdkonnas praegu olemasolevad vahendid moodustavad killustatud süsteemi. Vaja on uut lähenemisviisi, mis põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel, kuid võtab samuti arvesse vastastikuse õigusabi traditsioonilise süsteemi paindlikkust. Võttes arvesse asjaomaseid meetmeid, võiks sellise uue süsteemi kohaldamisala olla laiem ning see peaks hõlmama võimalikult paljusid tõendite liike.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni üles

- esitama pärast mõjuhindamise läbiviimist ettepaneku tervikliku süsteemi kohta, millega käesolevas valdkonnas asendatakse kõik kehtivad õigusaktid (sealhulgas nõukogu 18. detsembri 2008. aasta raamotsus 2008/978/JSK, mis käsitleb Euroopa tõendikogumismäärust esemete, dokumentide ja andmete kogumiseks kriminaalmenetluses kasutamise eesmärgil) ning mis hõlmab võimalikult suurel määral igat liiki tõendeid, sisaldab täitmise tähtaegu ja piirab võimalikult suurel määral keeldumise aluseid;
- uurima, kas esineb muid vahendeid tõendite lubatavuse hõlbustamiseks käesolevas valdkonnas;
- uurima, kas taotluse esitanud / taotluse saanud liikmesriigi õiguskaitse- või õigusasutused võivad võtta teatavaid uurimismeetmeid koostöös ja kokkuleppel täidesaatva riigiga vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 89, ja esitama vajaduse korral vajalikud ettepanekud;
- uurima, kas ja kuidas saaksid ühe liikmesriigi ametiasutused kiiresti teavet teise liikmesriigi era- või avalik-õiguslikelt üksustelt ilma sunnimeetmete kasutamisetähtaegade või kasutades asjaomase teise liikmesriigi õigusasutusi;
- uurima Euroopa vahistamismääruse hindamise tulemusi ja esitama vajaduse korral ettepanekuid tõhususe ning väljaandmismenetluses üksikisikute õiguskaitse suurendamiseks, võttes aluseks astmelise lähenemisviisi vastastikuse tunnustamise muude vahendite suhtes;
- viima läbi põhjaliku analüüsi olemasolevate õiguslike ja halduslike takistuste kohta seoses liikluseeskirjade rikkumisi käsitlevate karistuste ja haldusotsuste piiriülese jõustamisega ja tegema vajaduse korral täiendavaid seadusandlikke ja muid algatusi liiklusohutuse parandamiseks liidus.

Liidu eesmärgiks peaks olema korrapärane teabevahetus õiguste äravõtmise teatavaid liike käsitlevate kohtuotsuste osas ja pikajalise sihina nimetatud otsuste vastastikune tunnustamine.

Euroopa Ülemkogu kutsus komisjoni üles

— uurima õiguste äravõtmise kasutamist liikmesriikides ning tegema nõukogule ettepaneku meetmeprogrammi kohta, sealhulgas teabevahetus õiguste äravõtmise teatavate liikide osas, mis tugineb pikaajalisele astmelisele lähenemisviisile ning mis vastavalt prioriteetsusele käsitleb olukordi, mille puhul õiguste äravõtmine mõjutab kõige tõenäolisemalt inimeste turvalisust või majanduselu.

Õiguslase koostöö valdkonnas rõhutab Euroopa Ülemkogu vajadust, et liikmesriigid ja Eurojust rakendaksid täielikult nõukogu 16. detsembri 2008. aasta otsust 2009/426/JSK (millega tugevdatakse Eurojusti), mis koos Lissaboni lepinguga võimaldab lähiaastatel Eurojusti edasist arengut, muu hulgas seoses uurimiste alustamisega ja kohtualluvuskonfliktide lahendamisega. Kõnealuse vahendi rakendamise hindamisele tuginedes võib kaaluda uusi võimalusi vastavalt aluslepingute asjaomastele sätetele, sealhulgas Eurojusti liikmesriikide liikmete volituste suurendamine, Eurojusti kolleegiumi volituste tugevdamine või Euroopa Prokuratuuri asutamine.

3.1.2. Tsiiviilõigus

Tsiiviilasjade küsimuses on Euroopa Ülemkogu seisukohal, et kõigi vahemeetmete (välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetlus) tühistamise protsessi tuleks Stockholmi programmi kehtivusaajal jätkata. Välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetluse tühistamisega kaasnevad samal ajal mitmed kaitsemeetmed, mis võivad olla menetlusõiguslikud meetmed või kollisiooninormid.

Lisaks tuleks vastastikust tunnustamist laiendada valdkondadele, mida see veel ei hõlma, kuid mis on igapäevaelus äärmiselt olulised, nagu näiteks pärimisküsimused ja testamendid, abielusuhetest tulenevad varalised õigused ning lahkuminekuga varalised tagajärjed, võttes arvesse liikmesriikide õigussüsteeme, sealhulgas avalik kord, ja traditsioone kõnealustes valdkondades.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et samuti peaks jätkuma kollisiooninormide ühtlustamise protsess liidu tasandil valdkondades, kus see on vajalik, nagu lahkuminek ja lahutused. See võiks hõlmata ka äriühinguõiguse, kindlustuslepingute ja pandiõiguse valdkonda.

Euroopa Ülemkogu rõhutab samuti, et tsiiviilasjades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas on oluline alustada siiani vastu võtetud õigusaktide konsolideerimist. Eelkõige tuleb suurendada

liidu õigusaktide sidusust, ühtlustades sel eesmärgil kehtivaid õigusakte. Eesmärgiks peaks olema õigusaktide ühtsuse ja kasutatavuse tagamine, mis kindlustaks õigusaktide tõhusa ja ühtsema kohaldamise.

Euroopa Ülemkogu kutsus komisjoni üles

— hindama, millised välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetluse tühistamisega kaasnevad kaitsemeetmed on vajalikud ja kuidas saaks neid ühtlustada;

— hindama, kas on vajadust konsolideerimise ja lihtsustamise järele, et parandada olemasolevate liidu õigusaktide järjepidevust;

— võtma järelmeetmeid seoses hiljutise uuringuga probleemide kohta, mis esinevad seoses perekonnaseisuaaktidega ja nende registreerimise juurdepääsuga.

Uuringu tulemuste põhjal võiks komisjon esitada asjakohaseid ettepanekuid, võttes arvesse liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja õigustraditsioone. Lähitulevikus võiks kavandada süsteemi, mis võimaldab kodanikel hõlpsalt saada oma perekonnaseisuaakte. Pikemas perspektiivis võiks kaaluda, kas perekonnaseisuaaktide mõjujõu vastastikune tunnustamine oleks asjakohane vähemalt teatud valdkondades. Selles konkreetses valdkonnas tuleks arvesse võtta rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni tööd.

3.2. Vastastikuse usalduse suurendamine

Vastastikuse tunnustamise üheks tulemuseks on see, et ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsused mõjutavad ka teisi liikmesriike, eelkõige nende kohtusüsteeme. Seepärast tuleb kõnealuste arengute täielikuks kasutamiseks võtta meetmeid, millega suurendatakse vastastikust usaldust.

Liit peaks toetama liikmesriikide jõupingutusi nende kohtusüsteemide tõhususe parandamisel, soodustades parimate tavade vahetamist ja õigussüsteemi ajakohastamist käsitlevate uuenduslike projektide väljatöötamist.

3.2.1. Koolitus

Vastastikuse usalduse suurendamisel on oluline kohtunike (sealhulgas halduskohtud), prokuröride ja muude kohtutöötajate koolitus; vt ka peatükki 1.2.6. Liit peaks jätkuvalt toetama ja tugevdama meetmeid koolituse suurendamiseks vastavalt ELi toimimise lepingu artiklitele 81 ja 82.

3.2.2. Võrgustike arendamine

Euroopa Ülemkogu leiab, et liikmesriikide kõrgemate ametnike vahelised kontaktid justiits- ja siseküsimusi hõlmavates valdkondades on väärtuslikud ja liit peaks neid soodustama niipalju kui võimalik. Selliste valdkondade esindajateks võiksid sõltuvalt sise-riiklikest struktuuridest olla kõrgemad politseiülemad või prokurörid, koolitusasutuste juhid, vanglate juhid, tolliasutuste peadirektorid. Vajaduse korral peaksid kõnealused võrgustikud olema kursis sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alalise komitee tööga või neil peaks olema võimalus osaleda organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangu ja muude liidu strateegiliste vahendite arendamisel. Sellised võrgustikud peaksid esmajärjekorras kohtuma olemasolevate struktuuride, nagu Europoli, Eurojusti ja Frontexi raames või eesistuja kui võõrustajariigi kutsel. Liit peaks jätkuvalt toetama ka muid kõnealuse valdkonna olemasolevaid ekspertide võrgustikke. Nendeks on kohtunike nõukogude Euroopa võrgustik ja Euroopa Liidu ülemkohtute presidentide võrgustik.

3.2.3. Hindamine

Nagu teisteski valdkondades, peab ka õigusosalal vastastikuse tunnustamise arenguga kaasas käima parem hindamine, nii eel- kui ka järelhindamine (vt ka peatükki 1.2.5).

3.2.4. Vahendite parandamine

Euroopa Ülemkogu kutsub tõhustama kohtunike, prokuröride ja kõigi teiste õigusvaldkonna osalejate operatiivset suutlikkust ja nende kasutuses olevaid praktilisi vahendeid. Sel eesmärgil kutsub Euroopa Ülemkogu aktiivsemalt kaasama Eurojusti ning Euroopa õigusosalase koostöö võrgustikke tsiviil- ja kriminaalõiguse valdkonnas, et parandada koostööd ja võimaldada erialatöötajatel tulemuslikumalt kohaldada liidu õigusakte. Jätkata tuleks tööd, mida tehakse väljatöötatud elektrooniliste vahendite tõhustamiseks, ning sel eesmärgil tuleks eraldada vajalikud ressursid.

3.2.5. Rakendamine

Liidu jaoks peaks prioriteediks olema juba vastu võetud otsuste rakendamine. Seda peaks tegema mitmel viisil: jälgides tähelepanelikumalt liidu õigusaktide rakendamist, kasutades paremini rahastamisvahendeid, suurendades kohtunike ja teiste õigusala-töötajate koolitust ning tõhustades hindamismehhanisme ja praktilisi meetmeid.

Ilma et see piiraks komisjoni ja Euroopa Liidu Kohtu rolli, on rakendamine peamiselt liikmesriikide ülesanne, kuid kuna vastastikuse tunnustamise alased õigusaktid on ühised, peaks

liit nende rakendamist tähelepanelikumalt jälgima, võimaldades kogemuste ja parimate tavade vahetamist.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- tagama teabe jagamise, koostades käsiraamatuid või liikmesriikide teabelehti vastastikuse tunnustamise alaste õigusaktide kasutamise kohta, tehes selleks koostööd tsiviil- ja kriminaalõiguse ekspertide ning liikmesriikidega, nagu seda tehti Euroopa vahistamismäärust käsitleva käsiraamatu koostamisel. Eesmärgiks peaks olema koostada käsiraamat või liikmesriigi teabeleht iga õigusakti kohta, mis on vastu võetud viie aasta pikkuse ajavahemiku lõpuks.

Euroopa Ülemkogu on samuti seisukohal, et täielikult tuleks kasutada kõiki tänapäevaseid elektroonilisi sidevahendeid ning et õigusasutuste käsutusse tuleks anda vahendid turvaliseks elektrooniliseks sidepidamiseks, mis võimaldab turvaliselt suhelda. Samuti peaks liit seadma rõhuasetuse videokonverentsi vahendite ja tõlkeprogrammide arendamise toetamisele, et muuta need võimalikult täpseks. Kõnealuste arengutega peaks kaasnema e-õiguskeskkonna tegevuskava elluviimine ning need arengud peaksid olema osa nimetatud tegevuskava elluviimisest. Andmekaitse eeskirju täiel määral arvesse võttes tuleks lisaks võtta meetmeid koostöö suurendamiseks pädevate asutuste vahel, et seoses dokumentide kättetoimetamisega teha kindlaks aadressid, mis on isikute harilikuks viibimiskohaks.

3.2.6. Kinnipidamine

Euroopa Ülemkogu leiab, et jõupingutusi tuleks teha vastastikuse usalduse suurendamiseks ja kinnipidamise valdkonnas vastastikuse tunnustamise põhimõtte tõhusamaks muutmiseks. Jätkata tuleks jõupingutusi parimate tavade vahetamise edendamiseks ja tuleks toetada Euroopa Nõukogu poolt heakskiidetud Euroopa vanglaeeskirjade rakendamist. Tegeleda võiks ka selliste küsimustega, nagu vabaduskaotusliku karistuse alternatiivid, kinnipidamise katseprojektid ja vanglate juhtimise parimad tavad. Komisjonil palutakse kõnealust küsimust täiendavalt kaaluda Lissaboni lepinguga ette nähtud võimaluste raames.

3.3. Ühiste miinimumeeskirjade väljatöötamine

Kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise ning kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusosalase koostöö vajalikul määral hõlbustamiseks võib liit vastu võtta ühised miinimumeeskirjad. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et õigusaktide lähendamine teatud tasemel on vajalik, et tugevdada kohtunike ja prokuröride ühist arusaamist kriminaalõiguslikest küsimustest ning seega võimaldada vastastikuse tunnustamise põhimõtte nõuetekohast kohaldamist, võttes arvesse liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja õigustraditsioone.

3.3.1. Kriminaalõigus

Kuritegelik käitumine eriti raskete ja piiriülese mõõtmega kuritegude valdkonnas, tulenevalt selliste kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest võidelda nende vastu ühistel alustel, tuleks ühiselt kuriteoks klassifitseerida ja selle suhtes tuleks kohaldada ühiseid maksimaalsete sanktsioonide miinimummäärasid. Tegemist on raskete kuritegudega, millele on osutatud ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1. Esmatähtsaks tuleks pidada terrorismi, inimkaubandust, uimastikaubandust, naiste ja laste seksuaalset ekspluateerimist ja lapspornot ning arvutikuritegusid.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- analüüsima, kas vastu võetud raamotsuste puhul on lähenemise tase piisav, ning esitama aruande, milles käsitletakse vajadust kehtestada ühised kuriteokoosseisud ja karistused, ning kaaluma uute seadusandlike ettepanekute esitamist seal, kus on vajalik täiendav lähenemine.

Vastastikuse tunnustamise põhimõtte raames tuleks täiendavalt uurida seost kuritegude või kuriteokoosseisude lähenemise ning kahepoolse karistatavuse nõude vahel. Komisjonil palutakse esitada nõukogule aruanne selles küsimuses. Üheks küsimuseks võib olla vajadus lähendada või määratleda kuriteod, mille suhtes ei kohaldata kahepoolset karistatavust, ning selle teostatavus.

Kriminaalõiguslike sätteid tuleks kasutada üksnes juhul, kui neid peetakse hädavajalikuks, et kaitsta huvisid, ja üldjuhul üksnes viimase abinõuna.

Samuti võidakse kehtestada kuritegude ja karistuste määratlemise miinimumeeskirjad, kui kriminaalõigusealaste õigus- ja haldusnormide lähendamine osutub möödapääsmatuks liidu poliitika tulemusliku elluviimise tagamiseks valdkonnas, kus on rakendatud ühtlustamismeetmeid.

Euroopa Ülemkogu rõhutab, et kriminaalõiguslike sätete ühtsus erinevates liidu õigusaktides on oluline, ning kutsub nõukogu

- rakendama kriminaalõiguse standardsätete näidiste väljatöötamist, ning nõukogu ja komisjoni jätkama koos Euroopa Parlamendiga arutelu selle üle, kuidas parandada kriminaalõiguslike sätete sidusust liidu erinevates õigusaktides;

ja komisjoni

- analüüsima võimalusi kasutada olemasolevaid programme, et rahastada liikmesriikides elluviidavaid katseprojekte, mis käsitlevad alternatiive vabaduskaotuslikule karistusele.

3.3.2. Tsiviilõigus

Välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetluse tühistamisega kaasnevad mitmed kaitsemeetmed, eelkõige seoses tagaseljaotustega, mis võivad olla menetlusõiguslikud meetmed või kollisiooninormid (näiteks õigus olla ära kuulatud, dokumentide kättetoimetamine, arvamuste esitamiseks vajalik aeg jne). Tsiviilmenetluse valdkonna peamine poliitikaeesmärk on see, et liikmesriikidevahelised piirid ei tohiks olla takistuseks tsiviilasjade lahendamisel või kohtumenetluse algatamisel või tsiviilasjades tehtud kohtuotsuste jõustamisel. Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise järelduste ja Haagi programmiga „Vabaduse, turvalisuse ja õiguse tugevdamine Euroopa Liidus” on selle eesmärgi saavutamisel tehtud suuri edusamme. Euroopa Ülemkogu märgib siiski, et liidu õigusaktide tõhusust tuleb antud valdkonnas siiski suurendada.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- esitama esimese sammuna aruande, mis käsitleb piiriülese tsiviilmenetluse praeguse süsteemi toimimist liidus, ning selle aruande alusel esitama ettepaneku, mille eesmärk on parandada kehtivate liidu õigusaktide ühtsust;
- hindama, sealhulgas ka kehtivate määruste eelseisva läbivaatamise käigus, vajadust kehtestada tsiviilmenetluse ühised miinimumstandardid või standardeeskirjad kohtuotsuste ja otsuste piiriüleseks täideviimiseks sellistes küsimustes nagu dokumentide kättetoimetamine, tõendite kogumine, läbivaatamismenetlused ja kohtuotsuste jõustamine, miinimumstandardite kehtestamine seoses vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste tunnustamisega, ning vajaduse korral esitama ettepanekuid nimetatud küsimustes;
- jätkama vajaduse korral tööd kollisiooninormidega.

3.4. Kodanikele Euroopa õigusruumist tulenevad hüved

3.4.1. Õiguskaitse kättesaadavuse parandamine

Euroopa õigusruumis tuleb parandada õiguskaitse kättesaadavust, eelkõige piiriüleste menetluste puhul. Samal ajal tuleb jätkata jõupingutusi, et parandada vaidluste lahendamise alternatiivseid meetodeid, eelkõige tarbijaõiguse valdkonnas. Tuleb võtta meetmeid, et aidata inimestel ületada keelebarjäär, mis takistab nende jaoks õiguskaitse kättesaadavust.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et e-õiguskeskkond kujutab endast head võimalust õiguskaitse kättesaadavuse parandamiseks. 2008. aasta novembri lõpus nõukogu poolt vastu võetud Euroopa e-õiguskeskkonna mitmeaastase tegevuskavaga kehtestatakse Euroopa e-õiguskeskkonna alaste tegevuste arendamise raamistik 2013. aasta lõpuni. Euroopa e-õiguskeskkonna portaali kaudu saab inimestele paremini tutvustada nende õigusi ning anda neile teavet ja teenuseid eri õigussüsteemide kohta. Rohkem tuleks kasutada videokonverentsi võimalusi, näiteks selleks, et ohvrid ei peaks tarbetult ühest kohast teise reisima ning kannatama kohtumenetlusel osalemisest tuleneva stressi all. Kooskõlas andmekaitse eeskirjadega ühendatakse omavahel järkjärgult teatavad riiklikud registrid (näiteks maksejõuetuse, tõlkide, tõlkijate ja testamentide registrid). Mõned olemasolevad andmebaasid võib samuti osaliselt portaaliga ühendada (näiteks Euroopa äriregister ja Euroopa maainfo teenistus). Teatavaid Euroopa ja siseriiklikke piiriüleseid menetlusi (näiteks Euroopa maksekäsmenetlus, Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus ja vahendusalasel kohtuvaidlustel) võiks keskmises perspektiivis läbi viia Interneti teel. Lisaks tuleks e-õiguskeskkonna raames edendada elektrooniliste allkirjade kasutamist.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu, komisjoni ja liikmesriike

- looma tõhusaid tingimusi, mis võimaldavad pooltel menetluse käigus suhelda kohtutega elektrooniliselt. Sel eesmärgil tuleks e-õiguskeskkonna portaali kaudu teha kättesaadavaks dünaamilised vormid teatud Euroopa menetluste, näiteks Euroopa maksekäsmenetluse ja Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlusega seoses. Sel etapil tuleks otsustavalt parandada õigusasutuste vahelist elektroonilist suhtlemist e-õiguskeskkonna kohaldamisel.

Euroopa Ülemkogu innustab liidu institutsioone ja liikmesriike lisaks

- tegema jõupingutusi e-õiguskeskkonna tegevuskava täielikuks elluviimiseks. Sellega seoses kutsutakse komisjoni esitama finantsperspektiivide raames ettepanekuid e-õiguskeskkonna projektide ning eelkõige horisontaalsete suuremahuliste infotehnoloogia projektide piisavaks rahastamiseks.

Dokumentide legaliseerimisega seonduvad teatud formaalsused kujutavad endast samuti takistust või ülemäärast koormust. Arvestades uute tehnoloogiate ja digitaalallkirja kasutamise avanevaid võimalusi, peaks liit ette nägema dokumentide legaliseerimisega seotud formaalsuste täieliku kaotamise liikmesriikide vahel. Vajaduse korral tuleks kaaluda võimalust luua pikas perspektiivis Euroopa autentsete dokumentide vormid.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- analüüsima võimalust dokumentide legaliseerimisel esinevate formaalsuste kaotamiseks liikmesriikide vahel ning esitama vastavasisulise ettepaneku.

3.4.2. Majandustegevuse toetamine

Euroopa õigusraamistik peaks toetama majandustegevust siseturul.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- hindama vajadust võtta liidu tasandil teatud ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmeid, et vältida näiteks varade kadumist enne kohtuotsuste täitmist, ning hindama selliste meetmete teostatavust;
- esitama asjakohaseid ettepanekuid pangakontode ja võlgniku varade suhtes tehtud kohtuotsuste täitmise tõhususe parandamiseks liidus, tuginedes seejuures 2006. aasta ja 2008. aasta rohelistele raamatutele.

Seda laadi meetmete kavandamisel tuleks arvesse võtta mõju, mida need avaldavad eraelu puutumatusel ja kodanike isikuandmete kaitsele.

Euroopa Ülemkogu kinnitab, et Euroopa lepinguõiguse ühine tugiraamistik peaks endast kujutama aluspõhimõtete, mõistete ja näidisnormide mittersiduvat kogumit, mida seadusandjad kasutavad liidu tasandil, et tagada õigusloomeprotsessi suurem ühtsus ja kvaliteet. Komisjoni kutsutakse esitama ettepanekut ühise tugiraamistiku kohta.

Praegune finantskriis on rõhutanud vajadust reguleerida finantsurget ja hoida ära kuritarvitusi. Lisaks on vaja uurida täiendavate meetmete võtmise võimalust äriühinguõiguses ja luua selge regulatiivne keskkond, mis võimaldab eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatel siseturust rohkem kasu saada, nii et nad saaksid laieneda ja tegutseda piiriülevalt samamoodi nagu oma riigi turul. Vaja on uurida, kas tuleks kehtestada ühised eeskirjad, mille alusel määratakse kindlaks õigus, mida kohaldatakse äriühinguõiguse, pankade maksujõuetuse ja nõudeõiguse loovutamise seotud küsimuste suhtes. Ka lepinguõiguse küsimust tuleb edasi uurida.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- kaaluma, kas kõnealustes valdkondades on vaja võtta meetmeid, ja vajaduse korral tegema sellega seoses ettepanekuid.

3.5. Liidu rahvusvahelise mõjuõu suurendamine õigusosal

3.5.1. Tsiviilõigus

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et tsiviilasjades tehtava õigusosalase koostöö valdkonnas on väga oluline selgesõnaliselt määratleda liidu välisluvid ja -prioriteedid, et kolmandate riikidega aset leidev suhtlemine saaks toimuda turvalises õiguslikus keskkonnas.

1988. aasta kohtualluvust ja kohtuotsuste täitmist tsiviil- ja kaubandusajades käsitlev Lugano konventsioon on teistele riikidele ühinemiseks avatud ning koostöös teiste konventsiooniosalistega tuleks liidul hinnata, milliseid kolmandaid riike võiks julgustada sellega ühinema.

Liit peaks kasutama liikmelisust Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsis, et aktiivselt edendada võimalikult laialdast ühinemist kõige olulisemate konventsioonidega ning osutada õigusaktide nõuetekohase rakendamise eesmärgil võimalikult palju abi teistele riikidele. Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu, komisjoni ja liikmesriike innustama kõiki partnerriike ühinema selliste konventsioonidega, mis on liidu huvides kõige olulisemad.

Juhtudel, mil liidu ja partnerriikide vaheliste suhete õiguslik raamistik puudub ning uue mitmepoolse koostöö arendamine ei ole liidu seisukohast võimalik, peaks analüüsima võimalust kasutada kahepoolseid kokkuleppeid, tehes seda üksikjuhtumipõhiselt.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni

- määrama eelseisvateks aastateks kindlaks tsiviilasjade valdkonna strateegia, mis oleks sidus liidu üldiste välismõõtmega tegevustega.

3.5.2. Kriminaalõigus

Kriminaalõiguse valdkonnas tuleb kindlaks määrata peamised eesmärgid läbirääkimisteks vastastikust õigusabi ja väljaandmist käsitlevate lepingute üle. Liit peaks aktiivselt edendama partnerriikide võimalikult laialdast ühinemist kõige olulisemate ja oma ülesannet täitvate konventsioonidega ning osutama õigusaktide nõuetekohase rakendamise eesmärgil võimalikult palju abi teistele riikidele. Liidu institutsioonid peaksid tagama võimalikult ulatusliku sidususe liidu ja rahvusvahelise õiguskorra vahel. Vajaduse korral tuleks kaaluda koostoime saavutamist Euroopa Nõukogu tööga.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni, nõukogu ja vajaduse korral Euroopa Parlamenti

- töötama välja poliitika, mille eesmärk on sõlmida kokkulepped rahvusvahelise õigusosalase koostöö tegemiseks prioriteetsete kolmandate riikide või rahvusvaheliste organisat-

sioonidega. Prioriteetsete riikide määratlemisel tuleks eelkõige arvesse võtta järgmisi kriteeriume: strateegilised suhted, kahepoolsete kokkulepete olemasolu, inimõigusi käsitlevate põhimõtete järgimine asjaomase riigi poolt, koostöö tegemine üldiselt liidu ja liikmesriikidega ning õiguskaitse ja õigusosalase koostöö prioriteedid;

- toetama parimate tavade ja kogemuste vahetamist kolmandate riikidega ja eelkõige kandidaatriikide osas kasutama liidu kasutuses olevaid vahendeid, nagu mestimine ja vastastikused eksperdi hinnangud, et toetada kohtureforme ja tugevdada õigusriiki, muu hulgas koostöös Euroopa Nõukoguga;
- jätkama õigusvaldkonna toetamist partnerriikides, et soodustada õigusriigi arengut kogu maailmas;
- jätkama Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudis esitatud täiendavuse põhimõtte ja Rooma statuudist tulenevate kohustuste järgimise edendamist.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni lisaks

- esitama nõukogule 2010. aastal täieliku loendi riikidest, kes on esitanud taotluse, et sõlmida liiduga kokkulepped, mis käsitlevad vastastikust õigusabi ja väljaandmist, ning eespool toodud põhimõtetele tugineva hinnangu selle kohta, milliste riikidega on selliste kokkulepete sõlmimine asjakohane ja kiireloomuline.

4. KAITSEV EUROOPA

4.1. Sisejulgeoleku strateegia

Euroopa Ülemkogu on veendunud, et piiriüleste ohtude eest kaitsmiseks on väga oluline tõhustada Euroopa tasandil võetavaid meetmeid ning suurendada koordineerimist piirkondlikul ja riigisisel tasandil võetavate meetmetega. Terrorism ja organiseeritud kuritegevus, uimastikaubandus, korrupsioon, inimkaubandus, inimeste ebaseaduslik üle piiri toimetamine ja relvade salakaubavedu kujutavad jätkuvalt ohtu liidu sisejulgeolekule. Laialt levinud piiriülene kuritegevus on muutunud tõsiseks probleemiks, mis vajab selget ja kõikehõlmavat lahendust. Liidu tegevus tõhustab liikmesriikide pädevate asutuste poolt elluviidud meetmeid ja parandab nende töö tulemusi.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni

- koostama kõikehõlmava liidu sisejulgeoleku strateegia, mis tugineb eelkõige järgmistele põhimõtetele:
 - selge ülesannete jaotus liidu ja liikmesriikide vahel, mis kajastab ühist arusaamist tänastest probleemidest;
 - põhiõiguste austamine, rahvusvaheline kaitse ja õigusriigi põhimõte;

- liikmesriikidevaheline solidaarsus;
- ennetava lähenemisviisi ja jälitusteabel põhineva lähenemisviisi kajastamine;
- horisontaalse ja valdkonnaülese lähenemisviisi vajadus, et suuta tulla toime keeruliste kriisiolukordade või loodusõnnetuste või inimtegevusest tulenevate katastroofidega;
- tõhus koostöö liidu agentuuride vahel, sealhulgas nende teabevahetuse täiustamine;
- keskendumine rakendamisele ja ühtlustamisele ning ennetusmeetmete parandamisele;
- piirkondlike algatuste ja piirkondliku koostöö kasutamine;
- eesmärk teavitada kodanikke sellest, kui oluline on liidu tegevus nende kaitsmisel.

Sisejulgeoleku strateegia väljatöötamine, järelevalve ja rakendamine peaks olema ELi toimimise lepingu artikli 71 alusel asutatud sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alalise komitee üheks peamiseks ülesandeks. Sisejulgeoleku strateegia tõhusa jõustamise tagamiseks peaks see hõlmama ka piirihalduse julgeolekuaspekte ja vajaduse korral sellise kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö julgeolekuaspekte, mis on seotud sisejulgeoleku alal tehtava operatiivkoostööga.

Sisejulgeoleku strateegias tuleks samuti arvesse võtta liidu koostatud välisjulgeoleku strateegiat ja muid, eelkõige siseturuga seotud liidu poliitikaid. Arvesse tuleks võtta ka võimalikku mõju, mida strateegia avaldab suhetele liidu naaberriikidega ja eelkõige kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikidega, kuivõrd sisejulgeolek on seotud ohtude välise mõõtmega. Kuritegevus ei tunne globaliseerivas maailmas piire. Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas välja töötatud poliitika arengu käigus peaksid selle eri tahud üksteist vastastikku toetama ja sidusalt arenema. Lähiaastatel tuleks need ladusalt lõimida liidu muude poliitikavaldkondadega.

Euroopa Ülemkogu palub komisjonil

- kaaluda võimalust luua sisejulgeolekufond, mis edendaks sisejulgeoleku strateegia rakendamist eesmärgiga muuta see reaalselt toimivaks.

4.2. Meetmete tõhustamine

Liidu julgeolek eeldab kooskõlastatud seisukohti, mille raames julgeolekuasjatundjad jagavad ühist tegevuskultuuri, vahetavad teavet võimalikult tõhusalt ning kasutavad heatasemelist tehnoloogilist infrastruktuuri.

4.2.1. Ühise tegevuskultuuri kujundamine

Euroopa Ülemkogu rõhutab vajadust suurendada kõigi asjaomaste siseriiklike ja liidu tasandi õiguslase töötajate vastastikust usaldust. Euroopa õiguskaitsekultuuri kujundamine peaks toimuma kogemuste ja parimate tavade vahetamise ning ühiste koolituskursuste ja õppuste teel vastavalt peatükile 1.2.6.

Euroopa Ülemkogu innustab liikmesriike töötama välja mehhanisme, mis innustaksid töötajaid võtma endale piiriülese koostööga seonduvaid ülesandeid ning aitaksid seega kaasa kogu liitu hõlmava reageerimisjõu loomisele kõigil tasanditel.

4.2.2. Teabevoos haldamine

Euroopa Ülemkogu märgib rahuloluga, et viimastel aastatel liidus aset leidnud arengud on toonud kaasa suure valikuvabaduse ja loonud suure valiku vahendeid teabe kogumiseks, töötlemiseks ja vahetamiseks siseriiklike ametiasutuste ja teiste vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal tegutsevate Euroopa osapoolte vahel. Kättesaadavuse põhimõtte hoogustab jätkuvalt olulisel määral seda tööd.

Euroopa Ülemkogu tunnustab, et teabehalduse ja -vahetuse arendamisel on vaja sidusust ja konsolideerimist ning kutsub nõukogu ja komisjoni

- rakendama infohaldusstrateegiat ELi sisejulgeoleku valdkonnas, ⁽¹⁾ mis hõlmab tugevat andmekaitse korda. Strateegia väljatöötamine peab olema kooskõlas vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala ning sisejulgeoleku strateegia osas kehtestatud prioriteetidega ning toetama õiguskaitsealast kontseptsiooni, õiguslase koostööd, piirihaldust ja kodanikukaitset.

Sellega seoses kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni

- hindama vajadust töötada välja Euroopa teabevahetuse mudel, mis tugineb olemasolevate vahendite hindamisele, sealhulgas nõukogu 23. juuni 2008. aasta otsus 2008/615/JSK (piiriülese koostöö tõhustamise kohta, eelkõige seoses terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse vastase võitlusega) ja nõukogu 23. juuni 2008. aasta otsus 2008/616/JSK (millega rakendatakse otsust 2008/615/JSK piiriülese koostöö tõhustamise kohta, eelkõige seoses terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse vastase võitlusega) (Prümi raamistik) ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta raamotsus 2006/960/JSK (Euroopa Liidu liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahelise teabe ja jälitusteabe vahetamise lihtsustamise kohta) (nn Rootsi raamotsus). Hindamise alusel saab kindlaks teha, kas kõnealused vahendid toimivad nii, nagu algselt kavandatud, ja täidavad infohaldusstrateegia eesmärgi.

⁽¹⁾ Vt nõukogu dokument 16637/09 JAI 873.

Infohaldusstrateegia ELi sisejulgeoleku valdkonnas põhineb järgmisel:

- vajadustepõhine areng (teabevahetuse ja selleks kasutatavate vahendite areng, mis on ajendatud õiguskaitselastest vajadustest);
- tugev andmekaitse kord, mis on kooskõlas peatükis 2 osutatud isikuandmete kaitse strateegiaga;
- sihipärane andmete kogumine, et kaitsta kodanike põhiõigusi ja ühtlasi hoida ära pädevaid asutusi ähvardavat „andmeteuputust“;
- juhtpõhimõtted, mille alusel vahetatakse õiguskaitselastel kaalutlustel teavet kolmandate riikidega;
- IT-süsteemide koostalitlusvõime, mis tagab kõnealuste süsteemide väljatöötamisel täieliku kooskõla andmekaitse ja andmete turvalisuse põhimõtetega;
- erinevate vahendite ratsionaliseerimine, sealhulgas suuremahuliste IT-süsteemide õiguskaitselaste vajaduste põhise kava vastuvõtmine;
- üldine koordineerimine, lähenemine ja kooskõla.

Toimima peavad vajalikud liidu ja siseriiklikud struktuurid, et tagada erinevate infohaldusvahendite rakendamine ja juhtimine. Euroopa Ülemkogu kutsub samuti looma (komisjoni poolt juba kavandatud) asutust, kellel on pädevus ja suutlikkus arendada tehniliselt välja ja hallata vabades turvalisus- ja õigusel rajaneva ala suuremahulisi IT-süsteeme, nagu on osutatud Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni 2006. aasta detsembri ja 2007. aasta oktoobri ühisavaldustes. Infohaldusstrateegia põhjal võiks nõukogu analüüsida täiendavate ülesannete seadmist.

Võttes arvesse nõukogu ja Euroopa Parlamendi arutelusid liidu broneeringuinfo süsteemi loomise üle, kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni

- tegema mõjuhindamise alusel andmekaitse kõrge taseme tagava ettepaneku broneeringuinfot käsitleva liidu meetme kohta terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks või kohtulikuks menetlemiseks.

4.2.3. Vajalike tehnoloogiavahendite kasutamine

Euroopa Ülemkogu rõhutab, et tagades sidususe peatükis 2 osutatud isikuandmete kaitse strateegiaga, peavad uued tehnoloogiad kaasas käima liikuvuse tänapäevase arenguga ja seda soodustama, tagades samal ajal inimeste turvalisuse ja vabaduse.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu, komisjoni, vajaduse korral Euroopa Parlamenti ning liikmesriike

- töötama välja ja viima ellu poliitikaid, millega tagatakse kogu liidus infovõrkude ja teabe turvalisuse kõrge tase ning tõhustatakse meetmeid, mille eesmärgiks on suurendada elutähtsate infrastruktuuride, sh info- ja telekommunikatsioonitehnoloogiaga seotud infrastruktuuride ja teenuste turvalisuse alast valmisolekut ja vastupidavust;
- edendama õigusakte, millega tagatakse võrkude väga kõrge turvalisuse tase ning võimaldatakse kiiremalt reageerida küberrünnakute korral.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni samuti

- tagama, et sisejulgeoleku strateegia prioriteetid vastavad kasutajate tegelikele vajadustele ning keskenduvad koostalitlusvõime parandamisele. Julgeolekualseid uuringuid ja arendustegevust peaksid toetama avaliku ja erasektori partnerlused.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- liikmesriike rakendama viivitamata Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS);
- komisjoni hindama, kas karistusregistrite omavaheline ühendamine võimaldab ära hoida kuritegusid (näiteks taustakontroll enne teatavatele ametikohtadele värbamist, eriti kui need on seotud lastega) ning kas on võimalik laiendada teabevahetust järelevalvemeetmetele;
- komisjoni tegema ettepaneku luua lisaks Euroopa karistusregistrite infosüsteemile register, mis sisaldab andmeid kolmandate riikide kodanike kohta, kes on liikmesriikide kohtutes süüdi mõistetud.

Euroopa Ülemkogu tuleb meelde vajadust tagada sidus isikuandmete kaitse strateegia ja peatükis 2 osutatud suuremahuliste IT-süsteemide õiguskaitselaste vajaduste põhise kavaga ning kutsub komisjoni

- läbi viima teostatavusuuringu Euroopa politseiregistrite indekssüsteemi (EPRIS) loomise vajalikkuse ja lisaväärtuse kohta ja esitama nõukogule selle kohta 2012. aastal aruande;
- kaaluma, kuidas edasi arendada õiguskaitselaste eesmärkidel loodud olemasolevate andmebaaside kasutamist, järgides seejuures täielikult andmekaitse eeskirju, et kasutada täiel määral uusi tehnoloogiaid kodanike kaitsmiseks;
- analüüsima parimaid viise, kuidas aidata kaasa sellele, et liikmesriikide pädevad asutused saavad vahetada teavet seoses vägivaldsete õigusrikkujate liikumisega, sealhulgas sellistega, kes osalevad spordivõistlustel või suurtel rahvakoogunemistel.

4.3. Tõhus poliitika

4.3.1. Tõhusam õiguskaitsealane koostöö Euroopas

Liidu õiguskaitsealase koostöö peamine eesmärk on võidelda selliste kuritegevuse liikidega, mis üldjuhul on piiriülese iseloomuga. Tähelepanu tuleks lisaks terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemisele pöörata ka piiriülestele laiaulatuslikele kuritegudele, mis mõjutavad oluliselt liidu kodanike igapäevaolu. Europolist peaks saama liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahelise teabevahetuse keskus ning teenuseosutaja ja keskkond õiguskaitseteenistustele.

Euroopa Ülemkogu innustab liikmesriikide pädevaid asutusi kasutama sobivatel juhtudel võimalikult ulatuslikult ühiseid uurimisrühmi. Europoli ja Eurojusti tuleb korrapäraselt kaasata olulistesse piiriülestesse operatsioonidesse ja teavitada loodavatest ühistest uurimisrühmadest. Ajakohastada tuleks ühiste uurimisrühmade loomise näidiskokkulepet. Europol ja Eurojust peaksid veelgi oma koostööd tihendama. Eurojust peaks tagama, et tema tööle järgneksid ka õiguslikud meetmed. Europol ja Eurojust peaksid laiendama oma tegevust kolmandate riikidega, süvendades eelkõige suhteid liidu naaberpiirkondade ja -riikidega. Europol peaks tegema tihedamat koostööd ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika valdkonna politseimissioonidega ning aitama kaasa Euroopa õiguskaitsealase koostöö standardite ja hea tava edendamisele kolmandates riikides. Koostööd Interpoliga tuleks süvendada, et luua koostöötajate vahelise dubleerimist.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni ning vajaduse korral nõukogu ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat

- analüüsima viise, kuidas tagada, et Europol saab liikmesriikide õiguskaitseasutustelt teavet, nii et liikmesriigid saaksid Europoli suutlikkust täiel määral ära kasutada;
- analüüsima, kuidas hoogustada politsei operatiivkoostööd, näiteks seoses sidesüsteemide ja muude seadmete ühildamatusega ja politseiagentide kasutamisega ning vajaduse korral tegema sel eesmärgil praktikas rakendatavaid järeldusi;
- esitama võimalikult kiiresti analüüsidokumendi selle kohta, kuidas kõige paremini tagada, et Euroopa Parlament saaks koostöös riikide parlamentidega Europoli tegevust kontrollida ja hinnata vastavalt ELi toimimise lepingu artiklitele 85 ja 88;
- kaaluma politseikoostöö koodeksi väljatöötamist, millega konsolideeritakse kehtivad vahendid, neid vajaduse korral muutes ja lihtsustades;
- esitama nõukogule ja Euroopa Parlamendile ettepaneku võtta vastu otsus, mis käsitleb koostöö korda, sealhulgas

teabevahetust liidu agentuuride, eelkõige Europoli, Eurojusti ja Frontexi vahel, ja millega tagatakse andmete kaitse ja turvalisus;

- kavandama meetmeid, kuidas liidu agentuurid saavad kõnealuses valdkonnas omavahel sõlmida operatiivtööd käsitlevaid kokkuleppeid ja kuidas nad saaksid osaleda liikmesriikide poolt juhitud piirkondlikes algatustes ja piirkondlikes organites, mis edendavad õiguskaitsealast koostööd;
- kiitma heaks kohtuekspertiisi ühised kvaliteedistandardid ning muu hulgas töötama välja kuriteopaiga uurimise parimad tavad;
- analüüsima, kas esineb takistusi ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika politseimissioonide ja Europoli vahelises koostöös ning tegema asjakohaseid ettepanekuid selliste takistuste kõrvaldamiseks.

Liit peaks edendama (muu hulgas rahastamisprogrammide abil) piiriüleseid piirkondliku koostöö katseprojekte, mis käsitlevad ühist operatiivtegevust ja/või piiriülest riskihindamist, nagu ühised politsei- ja tollikeskused.

Tuleks rakendada *ad hoc* õiguskaitsealase koostöö mudel, mida kasutatakse spordivõistlustel või suurtel rahvakogunemistel (näiteks 2012. aasta olümpiamängud ja Euroopa meistrivõistlused jalgpallis 2012).

4.3.2. Kuritegevuse tõhusam ennetamine

Kuritegevuse taset on kõige paremini võimalik alandada tõhusate kuritegevuse ennetamise meetmete, sealhulgas sotsiaalse kaasatuse edendamise abil, kasutades valdkondadevahelist lähenemisviisi, mis hõlmab ka haldusmeetmete võtmist ja haldusasutuste vahelise koostöö edendamist. Liidu kodanikel on sarnased kogemused ning kuritegevus ja sellest tulenev turvatunde puudumine mõjutab nende igapäevaolu sarnaselt.

Suureneb teadlikkus kohaliku ja organiseeritud kuritegevuse vahelistest seostest ning selle keerulisest piiriülesest mõõtmest. Liikmesriigid on välja töötanud erinevaid kriminaalpreventsiooni meetodeid ning neid peaks innustama vahetama kogemusi ja parimaid tavasid, mis läbi nad suurendavad oma teadmisi, tulemuslikkust ja tõhusust ning väldivad töö dubleerimist.

Lisaks rõhutab piiriülese mõõde seda, et Euroopa tasandil on tähtis parandada ja arendada teadmisi selle kohta, kuidas on omavahel seotud liikmesriikides toimepandud kuriteod ja nendes esinev kuritegevus, toetada liikmesriike individuaalsete või ühiste meetmete võtmisel ning vajaduse korral kutsuda liidu institutsioone meetmeid võtma. Lissaboni lepinguga tunnustatakse täiendavalt kriminaalpreventsiooni alast koostööd ja sellele antakse uus õiguslik alus.

Euroopa Ülemkogu kutsub liikmesriike ja komisjoni kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 84 aktiivselt edendama ja toetama kuritegevuse ennetamise meetmeid, keskendudes meie kodanike igapäevaelu mõjutava masskuritegevuse ja piiriülese kuritegevuse ennetamisele.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni esitama Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustiku raames tehtud töö hindamisel põhineva ettepaneku eesmärgiga asutada kriminaalpreventsiooni vaatluskeskus, mille ülesandeks on koguda, analüüsida ja levitada teadmisi kuritegevuse, sealhulgas organiseeritud kuritegevuse (sealhulgas statistika) ja kriminaalpreventsiooni kohta, toetada ja edendada liikmesriikide ja liidu institutsioonide tegevust ennetusmeetmete võtmisel ning vahetada parimaid tavaid. Kriminaalpreventsiooni vaatluskeskus peaks põhinema Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustiku raames tehtud töö ja selle töö hindamisel. Kriminaalpreventsiooni vaatluskeskus peaks hõlmama või asendama Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustiku ning vaatluskeskuse sekretariaat peaks paiknema liidu olemasolevas agentuuris ja toimima eraldiseisva üksusena. Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- esitama hiljemalt 2013. aastaks ettepaneku kriminaalpreventsiooni vaatluskeskuse asutamise kohta.

4.3.3. Statistika

Piisav, usaldusväärne ja võrreldav statistika (mida kogutakse aja jooksul ning liikmesriikidest ja piirkondadest) on vajalik eeldus, et muu hulgas teha tõenditel põhinevaid otsuseid meetmete võtmise vajaduse, otsuste rakendamise ja meetmete tõhususe kohta.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- jätkuvalt arendama statistilisi vahendeid, et mõõta kuritegevust, ja kaaluma, kuidas pärast 2010. aastat täiendavalt välja töötada meetmeid, mis on kehtestatud ja osaliselt ellu viidud 2006.–2010. aasta liidu tegevuskavaga, mis käsitleb igakülgse ja ühtse liidu kuritegevuse ja kriminaalasjades õigusemõistmise näitajate hindamise strateegia väljatöötamist, võttes seejuures arvesse suurenevat vajadust sellise statistika järele mitmes vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas.

4.4. Kaitse raske ja organiseeritud kuritegevuse eest

4.4.1. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus

Kuna organiseeritud kuritegevus globaliseerub üha enam, on üha olulisem, et õiguskaitse toimiks tõhusalt nii piiriüleselt kui erinevate jurisdiktsioonide vahel. Liit võib luua konkreetset lisaväärtust võitluses teatavate ohuliikidega, mis nõuavad hästi koordineeritud tegevust. Nende kriminaalsete nähtuste vastu võitlemine eeldab süstemaatilist teabevahetust, liidu institutsioonide ja uurimisvahendite laiaulatuslikku kasutamist ning vaja-

duse korral ühiste uurimis- ja ennetusmeetodite väljatöötamist ning tihedamat koostööd kolmandate riikidega.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni

- võtma sisejulgeoleku strateegia raames vastu organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse strateegia;
- kehtestama kriminaalpoliitika prioriteedid, määrates kindlaks teatavad kuritegevuse liigid, mille vastu ta kasutab selleks juba loodud vahendeid, jätkates samal ajal organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnangu aruande ja selle piirkondlike versioonide kasutamist.

Tuleks valida kriminaalsed nähtused, mille vastu Euroopa tasandil esmajärjekorras võideldakse. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et järgmistel aastatel tuleb erilist tähelepanu pöörata järgmistele kuriteoliikidele.

4.4.2. Inimkaubandus

Inimkaubandus ja inimeste ebaseaduslik üle piiri toimetamine on väga rasked kuriteod, mis hõlmavad inimõiguste ja inimväärkuse rikkumist, mida liit ei saa heaks kiita. Euroopa Ülemkogu peab vajalikuks tugevdada ja tõhustada inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise ennetamist ja nendevastast võitlust. See eeldab kooskõlastatud ja ühtset poliitikat, mis ulatub kaugemale vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnast ning, võttes arvesse ärakasutamise uusi vorme, hõlmab välissuhteid, arengukoostööd, sotsiaalküsimusi ja tööhõivet, haridust ja tervist, soolist võrdõigusslikkust ning mittediskrimineerimist. See peaks põhinema laiaulatuslikul dialoogil kõigi asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas kodanikuühiskonnaga, ning juhinduma inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise paremast mõistmisest ja sellekohastest uuringutest nii liidu kui rahvusvahelisel tasandil.

Sellega seoses on määrava tähtsusega koostöö ja koordineerimine kolmandate riikidega. Nõukogu poolt 30. novembril 2009 vastu võetud uut meetmeid käsitlevat dokumenti inimkaubanduse vastase võitluse kohta tuleks võimalikult suures ulatuses ära kasutada.

On oluline, et liit töötaks välja inimkaubanduse vastase võitluse tugevdatud liidu poliitika, mille eesmärgiks on täiendavalt tugevdada liidu ja liikmesriikide pühendumust ja jõupingutusi inimkaubanduse ennetamisel ja sellevastases võitluses. Sellise poliitika lahutamatuks osaks on partnerluste loomine ja tugevdamine kolmandate riikidega, koordineerimine ning koostöö parandamine liidusiseselt ja liidu välismõõtmelise mehhanismidega. Edusamme tuleks ka jälgida ja korrapäraselt teavitada sisejulgeoleku komiteed koordineerimisest ja koostööst inimkaubanduse vastase võitluse alal. Inimkaubanduse vastases võitluses tuleb koondada kõik vahendid, ühendades ennetustöö, õiguskaitse ja ohvrikaitse, ning võidelda tuleb liidusuunalise, liidusise või liidust väljapoole suunduva inimkaubandusega.

Euroopa Ülemkogu kutsub seetõttu nõukogu kaaluma inimkaubanduse vastase võitluse ELi koordinaatori ametikoha loomist ja sellekohase otsuse korral määrama kindlaks selle ametikohaga seotud üksikasjad viisil, mis võimaldab liidu kogu pädevust kõige optimaalsemalt ära kasutada, et saavutada hästi koordineeritud ja konsolideeritud liidu inimkaubanduse vastane poliitika.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- vastu võtma uusi õigusakte inimkaubandusega võitlemiseks ja ohvrite kaitseks;
- komisjoni analüüsima, kas nõukogu poolt kindlaksmääratavate konkreetsete kolmandate riikidega sõlmitavad ajutised koostöölepingud võiksid olla vahendiks, millega tõhustatakse inimkaubanduse vastast võitlust, ning tegema sel eesmärgil ettepanekuid. Sellised lepingud võiksid eelkõige hõlmata kõigi liidule kättesaadavate vahendite täielikku kasutamist, sealhulgas rahastamisprogrammide, teabevahetusalase koostöö, õiguslase koostöö ja rändevahendite kasutamist;
- Europoli tõhustama liikmesriikide abil toetust andmete kogumiseks ja strateegiliseks analüüsiks, mida tehakse koostöös päritolu- ja transiidiriikidega;
- Eurojusti tõhustama oma jõupingutusi, et koordineerida uurimisi, mida teostavad liikmesriikide ametiasutused inimkaubanduse asjades;
- komisjoni
 - kavandama täiendavaid meetmeid ohvrite kaitsmiseks ja aitamiseks, kasutades selleks meetmeid, mis hõlmavad hüvitusmehhanismide väljatöötamist, ohutut tagasipöördumist ning ohvrite vabatahtliku tagasipöördumise korral abi osutamist taasintegreerumiseks päritoluriikides, ning meetmeid seoses ohvrite riigis viibimisega; liit peaks looma partnerlusi peamiste päritoluriikidega;
 - kavandama koostöömeetmeid, et koondada päritoluriikides asuvate konsulaarteenistuste jõud, et hoida ära viisade ebaseaduslikku väljaandmist. Koostöös kohalike ametiasutustega tuleks päritoluriikides korraldada teavituskampaaniaid võimalikele ohvritele, eriti naistele ja lastele;
 - kavandama meetmeid piirikontrolli tõhustamiseks, et ära hoida inimkaubandust, eriti lastega seotud inimkaubandust.

4.4.3. Laste seksuaalne ärakasutamine ja lapsporno

Laste kaitsmine seksuaalse väärkohtlemise ohtude eest on lapse õiguste strateegia oluline osa.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- nõukogu ja Euroopa Parlamenti võtma vastu uusi õigusakte laste seksuaalse väärkohtlemise, seksuaalse ärakasutamise ja lapsporno vastase võitluse kohta;
- komisjoni toetama neid õigusakte pärast nende vastuvõtmist selliste meetmete kaudu, mis on ette nähtud „Turvalisema Interneti programmis“ (2009–2013);
- komisjoni analüüsima, kuidas liikmesriikide pädevad asutused saaksid vahetada teavet parimate tavade kohta;
- komisjoni uurima, kuidas liit saaks edendada selles küsimuses partnerlusi erasektoriga ja laiendada sellist avaliku ja erasektori partnerlust finantssektorile eesmärgiga peatada rahaülekanded, mis on seotud laste väärkohtlemist käsitleva sisuga veebisaitidega;
- komisjoni tuginema lasteröövi hoiatussüsteemile ja uurima võimalusi luua kogu liitu hõlmav lasteröövi küsimustega tegelev võrgustik, et edendada liikmesriikide pädevate asutuste koostööd koostalitlusvõime tagamiseks;
- komisjoni eesmärgiga hoida ära laste väärkohtlemist uurima viise koostöö süvendamiseks liikmesriikide pädevate asutuste vahel, et reageerida lastevastastes seksuaalkuritegudes süüdi mõistetud isikute (kes kujutavad endast pidevat ohtu) liikumistele.

4.4.4. Küberkuritegevus

Internet on oluliselt hõlbustanud sidepidamist ning edendanud globaalset arengut ja suhtlemist. Samal ajal on esile kerkinud uued, nüüdisaegsed väljakutsed küberkuritegevuse näol, kuna kuritegelikud ühendused on tehnoloogia eelseid tõhusalt ära kasutanud, mis aga omakorda muudab uurimised õiguskaitsesutustele keerulisemaks. Liit peaks seetõttu edendama poliitikat ja õigusakte, millega tagatakse võrkude väga kõrge turvalisuse tase ning võimaldatakse internetiühenduse häirete või küberrünakute korral kiiremalt reageerida.

Liikmesriigid peaksid võimalikult kiiresti ratifitseerima Euroopa Nõukogu 2001. aasta küberkuritegevuse konventsiooni. Kõnealune konventsioon peaks muutuma küberkuritegevuse vastase ülemaailmse võitluse õiguslikuks raamistikuks. Europol võiks etendada Euroopa ressursikeskuse rolli, luues üleeuroopalise platvormi õigusrikkumiste kindlakstegemiseks, mis peaks toetama liikmesriikide platvormi parimate tavade vahetamiseks.

Samuti kutsub Euroopa Ülemkogu liikmesriike

- täielikult toetama riigisiseseid hoiatamise süsteeme, mis juhivad küberkuritegevuse vastast võitlust; lisaks rõhutab Euroopa Ülemkogu vajadust teha koostööd kolmandate riikidega.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- komisjoni võtma meetmeid avaliku ja erasektori partnerluste edendamiseks/parandamiseks;
- Europoli hoogustama strateegilist analüüsi küberkuritegevuse alal.

Liit peaks samuti täpsustama eeskirju jurisdiktsiooni ja liidusisese küberruumi suhtes kohaldatava õigusliku raamistiku suhtes, sealhulgas tõendite saamist käsitlevaid eeskirju, et edendada piiriüleseid uurimisi.

Euroopa Ülemkogu

- kutsub liikmesriike parandama õiguslast koostööd küberkuritegevuse alal;
- palub komisjonil esitada ettepanekuid, et vajaduse korral selgitada õiguslikku raamistikku liidusiseses küberruumis läbiviidavate uurimiste kohta.

Koostööd tuleks samuti tõhustada seoses võltsitud farmaatsia- toodete internetimüügiga.

4.4.5. Majanduskuriteod ja korruptsioon

Liit peab eriti praeguses finantsüsteemi haavatavust suurendavas kriisilukorras vähendama kuritegelike organisatsioonide võimalusi kasutada majanduse üleilmastumisega kaasnevat võimalusi ja eraldama asjakohaseid ressursse nimetatud probleemide tõhusaks lahendamiseks.

Euroopa Ülemkogu kutsub liikmesriike ja vajaduse korral ka komisjoni

- tõhustama finantsuurimise alast suutlikkust ja ühendama kõik olemasolevad vahendid maksu-, tsiviil- ja kriminaalõiguse valdkonnas. Arendada tuleb majanduskuritegude uurimise ja analüüsimise suutlikkust, soodustades vahendite ühiskasutust, eriti koolitusvaldkonnas. Tuleks tõhustada kurjategijate varade konfiskeerimist ning tuleks tugevdada kriminaaltulu jälitamise talituste vahelist koostööd;
- tõhustama kurjategijate varade kindlakstegemist ja konfiskeerimist ning võimaluse korral kaaluma kõnealuste varade taaskasutamist, kui need tuvastatakse liidus;
- täiendavalt arendama rahapesu andmebüroode vahelist teabevahetust rahapesuvastase võitluse valdkonnas. Rahapesu andmebüroode analüüsides tulemused võiks Euroopa teabehaldamise süsteemi raames koondada kahtlaste tehingute andmebaasi, mida peetakse näiteks Europolis;

— mobiliseerima ja koordineerima teabeallikaid, et tuvastada kahtlasi sularahatehinguid ja konfiskeerida kriminaalsel teel saadud vara kooskõlas Euroopa Nõukogu 1990. aasta rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsiooniga, kasutades näiteks õigusakte, mis määratlevad, kas tulu on seaduslik;

— parandama maksudest kõrvalehoidmise ja erasektori korruptsiooni eest vastutusele võtmist ning turu kuritarvitamisega seotud pettuste (siseringitehingud ja turuga manipuleerimine) ja vahendite väärkasutamise varajast avastamist;

— toetama ennetustegevuse- ja õiguskaitsealaste parimate tavade vahetamist, eelkõige kriminaaltulu jälitamise talituste võrgustiku ja korruptsioonivastase võrgustiku raames.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

— töötama olemasolevate süsteemide ja ühiste kriteeriumite põhjal välja näitajad, mille alusel oleks võimalik mõõta korruptsioonivastases võitluses tehtud jõupingutusi, eelkõige teatavates ühenduse õigustiku valdkondades (riigihanked, finantskontroll jne) ning kujundama tervikliku poliitika korruptsioonivastaseks võitluseks, tehes seda tihedas koostöös Euroopa Nõukogu korruptsioonivastase riikide ühendusega. Komisjon peaks 2010. aastal esitama nõukogule aruande, mis käsitleb korda, mille alusel liit ühineb Euroopa Nõukogu korruptsioonivastase riikide ühendusega;

— kaaluma finantskuritegevuse ennetamise eesmärgil meetmete võtmist, millega lihtsustatakse varadest tegelike tulusaajate tuvastamist ning suurendatakse juriidiliste isikute ja õiguslike moodustiste läbipaistvust;

— suurendama liikmesriikidevahelist koordineerimist, tehes seda korruptsioonivastast võitlust käsitleva ÜRO konventsiooni, Euroopa Nõukogu korruptsioonivastase riikide ühenduse ja korruptsioonivastase võitluse valdkonnas tehtava Majanduskoostöö ja arengu organisatsiooni (OECD) töö raames;

— arutama küsimust, kuidas parandada finantskuritegevuse ennetamist.

Võltsimine kujutab endast suurt ohtu tarbijatele ja majandusele. Liit peab jätkama uuringuid, mis käsitlevad võltsimist, ning tagama, et tulevase Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase vaatluskeskuse töös pööratakse suuremat tähelepanu õiguskaitsealaste aspektidele. Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti võimalikult kiiresti kaaluma õigusakti vastuvõtmist, mis käsitleb intellektuaalomandi õiguste järgimise tagamiseks vajalikke karistusmeetmeid.

4.4.6. Uimastid

Liidu uimastitevastase võitluse strateegia (2005–2012) toetab terviklikku ja tasakaalustatud käsitlust, mis põhineb pakkumise ja nõudluse samaaegsel vähendamisel. Selle strateegia kehtivusaeg saab Stockholmi programmi ajal läbi. Strateegiat tuleb pikendada vastavalt ELi uimastitevastase võitluse tegevuskava (2009–2012) põhjalikule hindamisele, mille teeb komisjon Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse ning Europoli toetusel.

Kõnealune pikendatud strateegia peaks põhinema kolmel järgmisel põhimõttel:

- koordineerimise ja koostöö parandamine, kasutades kõiki Lissaboni lepingu kohaselt kättesaadavaid vahendeid, eelkõige Lääne-Balkani riikides, Ladina-Ameerikas, idapartnerluse riikides, Lääne-Aafrikas, Venemaal, Kesk-Aasias (sealhulgas Afganistanis) ja Ameerika Ühendriikides;
- kodanikuühiskonna mobiliseerimine, tugevdades eelkõige selliseid algatusi nagu Euroopa uimastitevastase võitluse tegevuskava;
- teadusuuringute ja teabe võrreldavuse toetamine, et saada juurdepääs usaldusväärsetele andmetele.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni tagama, et uue uimastitevastase võitluse strateegiaga toetatakse liidu sisejulgeoleku strateegiat ja täiendatakse teisi seonduvaid poliitika-vahendeid, nagu organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnang, tulevane organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse strateegia ning nõukogu järeldused raskete kuritegude ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta.

4.5. Terrorism

Euroopa Ülemkogu leiab, et terroristidest lähtuv oht püsib märkimisväärne ning areneb reaktsioonina rahvusvahelise üldsuse püüdlustele selle ohuga võidelda ning uutele esile kerivatele võimalustele. Me ei tohi vähendada valvsust seoses nende nurjatute kurjategijatega.

Liidu terrorismivastase võitluse üheks aluseks on õigusriigi põhimõtte ning põhiõiguste ja -vabaduste austamine. Terrorismivastase võitluse meetmed tuleb võtta põhiõigusi ja -vabadusi täielikult järgides ning neid mitte kahjustades. Lisaks peaksid kõik asjaomased osapooled hoiduma konkreetse inimrühma häbi-märgistamisest ning arendama kultuuridevahelist dialoogi, et edendada vastastikust teadlikkust ja mõistmist.

Liit peab tagama, et terrorismivastases võitluses kasutatakse kõiki olemasolevaid vahendeid, austades samas täielikult põhiõi-

gusi ja -vabadusi. Euroopa Ülemkogu kinnitab, et terrorismivastase võitluse strateegia aluseks on neli töösuunda – ennetamine, kaitse, jälitamine ja reageerimine – ning kutsub tugevdama ennetamise töösuunda.

Euroopa Ülemkogu kinnitab taas ELi terrorismivastase võitluse koordinaatori rolli tähtsust selle tagamisel, et terrorismivastase võitluse strateegia viiakse ellu ja et seda hinnatakse, et liidusiselt koordineeritakse terrorismivastase võitluse valdkonnas tehtavat tööd, ning et tõhustatakse liidu ja kolmandate riikide vahelist suhtlemist.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- liikmesriike töötama välja ennetusmehhanisme, eelkõige võimaldamaks radikaliseerumise tunnusmärkide või ohtude varast avastamist, sealhulgas vägivaldsest sõjalisest ekstremismist tulenevate ohtude varast avastamist;
- komisjoni, nõukogu ja liikmesriike tõhustama algatusi, mille eesmärgiks on võidelda haavatavamate elanikkonnakihtide radikaliseerumise vastu, tehes seda liikmesriikide poliitika tõhususe hindamise alusel. Liikmesriigid peaksid määratlema parimad tavad ja konkreetseid operatiivtöö vahendid, mida teiste liikmesriikidega jagatakse. Uuteks töövaldkondadeks võiks olla integratsioon ja võitlus diskrimineerimise vastu;
- liikmesriike, valitsusasutusi ja komisjoni tõhustama koostöös kodanikuühiskonnaga oma jõupingutusi ning tegema veelgi tihedamat koostööd, eelkõige kohalikul tasandil, et mõista kõiki terrorismi aluseks olevaid asjaolusid ning edendada strateegiaid, mille abil innustatakse inimesi terrorismist loobuma. Sel eesmärgil tuleks luua kohalike ekspertide võrgustik ning tuleks välja arendada võrgustikud, et vahetada kogemusi seoses ennetustegevusega.

Euroopa Ülemkogu rõhutab, et oluline on paremini mõista meetodeid, mida kasutatakse terrorismi propageerimiseks, sealhulgas interneti kaudu. See eeldab paremate tehniliste ressurside ja teadmiste olemasolu. Arendada tuleb lennundus- ja mere-turvalisuse alast tööd, tehes seda paralleelselt ohuanalüüsi koostamisega ja tihedas koostöös transpordiettevõtjatega, et leevendada reisijatele avaldatavat mõju. Suuremat tähelepanu tuleks pöörata võimalikele sihtmärkidele, nagu linnatransport ja kiirraudteevõrgustik ning energia- ja veeinfrastruktuurid.

Euroopa Ülemkogu leiab, et terrorismi rahastamise vastase võitluse vahendeid tuleb kohandada, võttes arvesse finantsüsteemi uusi võimalikke nõrku külgi, sularaha ebaseduslikku üle piiri toimetamist, rahaedastusteenuste kuritarvitamist ja uusi makseviise, mida terroristid kasutavad.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- edendama heategevusorganisatsioonide suuremat läbipaistvust ja vastutust, mille eesmärgiks on tagada rahapesuvastase töökonna VIII erisoovituse järgimine;
- võtma terrorismi rahastamise vastaste meetmete väljatöötamisel ja ajakohastamisel arvesse uusi makseviise;
- analüüsima võimalusi jälgida liidusisest terrorismi rahastamist;
- esitama meetmeid, millega parandatakse finantsasutustele antavat tagasisidet seoses nendepoolse koostööga terrorismi rahastamise vastases võitluses.

Liit peab tagama, et tema poliitika on täielikus kooskõlas rahvusvahelise õigusega, eelkõige inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õigusega. Liit etendab erinevatel mitmepoolsetel foorumitel, eelkõige ÜROs, aktiivset rolli terrorismivastases võitluses ning teeb partneritega koostööd, et sõlmida ülemaailmne konventsioon terrorismivastase võitluse kohta, ning teeb tööd, et tugevdada ÜRO Julgeolekunõukogu kehtestatud sanktsioonide väljatöötamist, elluviimist ja tõhusust, mille eesmärgiks on kaitsta põhiõigusi ja -vabadusi ning tagada õiglane ja selge menetluskord. Tugevdada tuleb koostööd, mida tehakse kolmandate riikidega ja rahvusvahelistes organisatsioonides.

Selleks et analüüsida ohte Euroopa tasandil, tuleks välja töötada ühtsetel parameetritel põhinev metodoloogia. Terrorismivastases võitluses tuleks täiel määral kasutada Europoli, vaatluskeskuse (SitCen) ja Eurojusti pakutavaid võimalusi.

Tuleks viia ellu lõhkeainete turvalisuse tõhustamise ELi tegevuskava ja parandada teavitamist lõhkeainete turvalisuse kohta. Välja tuleks töötada lähteainetega seotud ohtusid käsitlev õigusraamistik.

4.6. Terviklik ja tõhus katastroofide ohjamine liidus: suurendada liidu suutlikkust katastroofe ära hoida, nendeks valmis olla ja neile reageerida

Loodusõnnetused ja inimeste põhjustatud katastroofid, nagu metsatulekahjud, maavärinad, üleujutused ja tormid ning terrorirünnakud, mõjutavad üha enam kodanike turvalisust ja julgeolekut ning tingivad vajaduse täiendavalt arendada liidu meetmeid katastroofide ohjamise valdkonnas.

Liidu teostatav katastroofide ohjamine peaks põhinema integreeritud lähenemisviisil, mis hõlmab kogu katastroofitsükli, sealhulgas katastroofide ennetamist, nendeks valmisolekut, neile reageerimist ja taastamise meetmeid liidus või kolmandates riikides.

Liidu teostatav katastroofide ohjamine põhineb kahel põhiprintsiibil: liikmesriikide vastutus enda kodanikele olemasolevate ohtude ja riskide osas vajaliku kaitse osutamise eest ning liikmesriikidevaheline solidaarsus aidata üksteist enne katastroofide toimumist, nende toimumise ajal ja pärast nende toimumist, kui siseriiklik suutlikkus ei ole katastroofide ohjamiseks enam piisav või kui katastroofid mõjutavad rohkem kui üht liikmesriiki. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et liidu tulevased meetmed peaksid juhinduma eesmärgist vähendada katastroofidest haavatavust, töötades välja katastroofide ennetamise strateegilise lähenemisviisi ning täiendavalt parandades valmisolekut ja reageerimist, tunnistades samas riikide omavastutust. Välja tuleks töötada juhised ohtude ja riskide kaardistamise meetodite ning hindamise ja analüüsimise kohta ning koostada tuleks ülevaade loodusõnnetuste ja inimeste põhjustatud katastroofide kohta, mis võivad liitu tulevikus tabada. Tuleb jätkata jõupingutusi, et tõhustada liidu kodanikukaitse mehhanismi ja parandada kodanikukaitse vahendeid, sealhulgas abi koordineerimise kättesaadavust, koostalitlusvõimet, kasutamist ja toetamist ka väljaspool liidu territooriumit sellistel juhtudel, kui tõsised kriisiolukorrad mõjutavad välisriikides viibivaid liidu kodanikke. Seire- ja teabeskust tuleks tugevdada, et parandada liikmesriikide antava abi koordineerimist ja osutada liikmesriikidele kaardistamise alast ja analüütilist tuge, mille eesmärk on teha täiendavalt kindlaks ja registreerida riigisiseseid ja rahvusvahelisi kodanikukaitseüksusi ning töötada välja koolitusprogramme ja õppusi, millega toetatakse liidus tõhusat reageerimist katastroofidele.

Rünnakutest haavatavuse vähendamine on üks peamine eesmärk, mida täidetakse liidu elutähtsate infrastruktuuride kaitse programmiga. Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/114/EÜ (Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise ning nende kaitse parandamise vajaduse hindamise kohta) tuleks selle rakendamise käigus analüüsida ja see tuleks õigeaegselt läbi vaadata, et kaaluda võimalust lisada täiendavaid poliitikavaldkondi.

Keemilised, bioloogilised, radioloogilised ja tuumaohud ning eelkõige oht, et terroristlikud rühmitused selliseid materjale kasutavad, on ajendanud võtma meetmeid nii riigisiselt kui liidu tasandil. Keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide julgeolekut käsitleva poliitika üldine eesmärk on töötada välja tähtsuse järjekorda seatud, asjakohane ja tõhus Euroopa strateegia, mille abil tõhustatakse liidu kodanike kaitset keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalidega seotud ohtlike juhtumite eest. Selle eesmärgi saavutamiseks on eluliselt tähtis viia ellu keemilisi, bioloogilisi, radioloogilisi ja tuumamaterjale käsitlev liidu tegevuskava, mis põhineb kõiki ohte arvestaval lähenemisviisil ning hõlmab meetmeid selliste suuremate ohtlike juhtumite ennetamiseks, avastamiseks, nendeks valmisolekuks ja neile reageerimiseks, mille puhul on tegemist väga ohtlike keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalidega.

Kõigi katastroofide ohjamise valdkondade toetamiseks on üha olulisemad teadusuuringud. Analüüsida tuleb teadusuuringute teostamise võimalusi teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmenda raamprogrammi raames aastatel 2007—2013 ja järgnevate raamprogrammide raames ning esitada tuleks asjakohaseid ettepanekuid kõnealuse eesmärgi toetamiseks.

Kolmandates riikides sekkumise, mis hõlmab kohapealset tegevust ja valmisolekut (väljaõpe, ühisõppused), alusprioriteediks peaks olema tihe koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega, eelkõige ÜROga, kes täidab rahvusvahelise humanitaartegevuse üldist koordineerivat rolli. Vastavalt 2007. aasta Euroopa konsensusele humanitaarabi valdkonnas tõhustab liidu tugev koordineeriv roll üldist rahvusvahelist humanitaartegevust, sealhulgas ühiseid jõupingutusi humanitaarabi süsteemi parandamiseks, ning tugevdaks ka liidu soovi teha tihedat koostööd teiste humanitaarabi osutajatega. Liidu turvalisuse ja julgeoleku eelduks on pidev dialoog ja koostöö kolmandate riikidega, eelkõige naaberriikidega ja riikidega, kellel on väljavaateid saada liikmesriigiks. Liidu üha arvukamad algatused piirkondliku koostöö tugevdamiseks on välja töötatud sellele eesmärgile kaasaitamiseks ning need hõlmavad näiteks Vahemere, Läänemere ja Musta mere piirkondi ning idapartnerlust.

5. JUURDEPÄÄS EUROOPALE GLOBALISEERUNUD MAAILMAS

5.1. Välispiiride integreeritud haldamine

Liit peaks jätkuvalt lihtsustama seaduslikku juurdepääsu liikmesriikide territooriumile, võttes paralleelselt meetmeid ebaseadusliku sisserände ja piiriülese kuritegevuse vastu võitlemiseks ning turvalisuse kõrge taseme säilitamiseks. Piirikontrolli tugevdamine ei tohiks takistada kaitse süsteemide kasutamise õigusega isikute, eelkõige kaitsetus olukorras olevate inimeste ja rühmade juurdepääsu nimetatud süsteemidele. Prioriteetideks peavad olema rahvusvahelise kaitse vajadused ja saatjata alaealiste vastuvõtmine. On äärmiselt oluline, et Frontexi ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti tegevus oleks kooskõlastatud, kui see puudutab rändajate vastuvõtmist liidu välispiiril. Euroopa Ülemkogu kutsub täiendavalt arendama integreeritud piirihaldust ning sealhulgas tugevdama Frontexi rolli, et suurendada selle suutlikkust tõhusamalt reageerida muutuvatele rändevooegadele.

Seetõttu Euroopa Ülemkogu

— palub komisjonil esitada hiljemalt 2010. aasta alguses ettepanekud, millega täpsustatakse Frontexi volitusi ja suurendatakse selle rolli, võttes arvesse agentuuri tegevuse hindamise tulemusi ning liikmesriikide rolli ja vastutust piirikontrolli valdkonnas. Kõnealused ettepanekud võiksid sisaldada ühise menetluskorra väljatöötamist, mis sisaldab selgesõnalisi eeskirju ühisoperatsioonide läbiviimiseks merel, pöörates samas nõuetekohast tähelepanu sellele, et kooskõlas rahvusvahelise õigusega tagatakse kaitse osutamine segarändevoogude reisivatele abivajavatele inimestele; lisaks sisaldavad ettepanekud eeskirju, mis käsitlevad praktilise koostöö suurendamist Frontexi ning päritolu- ja transiitriikide vahel ning Frontexi rahalisel toetusel ühiste tagasilendude korräpäraste korraldamise võimaluse analüüsimist. Frontexi tegevust reguleeriva raamistiku nõuetekohase tugevdamise eesmärgil peaks komisjon kaaluma sellise mehhanismi lisamist, millega registreeritakse vahejuhtumeid ja teatatakse nendest, mis võimaldab asjakohastel asutustel nende suhtes nõuetekohaseid järelemeetmeid võtta;

— kutsub Frontexi oma pädevuse piires kaaluma piirkondlike ja/või spetsialiseerunud büroode loomist, et võtta arvesse olukordade mitmekesisust, eelkõige idas paikneva maismaapiiri ja lõunas paikneva merepiiri osas. Kõnealuste büroode loomine ei tohiks aga mingil juhul mõjutada Frontexi ühtsust. Enne kõnealuste büroode loomist peaks Frontex teavitama nõukogu oma kavatsustest;

— kutsub komisjoni alustama arutelu, mis käsitleb Frontexi pikaajalist arengut. See arutelu peaks vastavalt Haagi programmis ettenähtule hõlmama Euroopa piirivalvesüsteemi loomise teostatavust;

— kutsub Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametit töötama välja meetodid, et teha segarändevoogudes paremini kindlaks rahvusvahelist kaitset vajavad isikud ning teha igal võimalusel koostööd Frontexiga;

— leiab, et Schengeni ala hindamine on jätkuvalt võtmetähtsusega ning et seda tuleks parandada, tugevdades kõnealuses valdkonnas Frontexi rolli;

— kutsub nõukogu ja komisjoni üles toetama suutlikkuse loomise tõhustamist kolmandates riikides, et nad suudaksid tulemuslikult kontrollida oma välispiiri.

Euroopa Ülemkogu ootab Euroopa piiride valvamise süsteemi (Eurosur) astmelise väljatöötamise jätkumist ida- ja lõunapiiridel, mille eesmärk on luua süsteem, mis kasutab nüüdisaegset tehnoloogiat ja toetab liikmesriike, edendab koostalitlusvõimet ja piirivalve ühtseid standardeid, ning tagada, et liikmesriigid ja Frontex teevald vajalikku koostööd, et viivitamatult vahetada vajalikke patrull- ja vaatlusandmeid. Selle käigus tuleks võtta arvesse tööd, mida tehakse Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika teistes asjakohastes valdkondades, ning vajadust olla kesk-pikas perspektiivis valmis koostöö tegemiseks kolmandate riikidega. Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni tegema kõnealuste eesmärkide saavutamiseks vajalikke ettepanekuid.

Euroopa Ülemkogu võtab teadmiseks automaatsete piirikontrollivärvade valdkonnas liikmesriikide ja Frontexi poolt läbiviidavad uuringud ning innustab neid jätkama tööd parimate tavade kindlakstegemisel, mille eesmärgiks on tõhustada piirikontrolli välispiiril.

Samuti kutsub Euroopa Ülemkogu liikmesriike ja komisjoni uurima, kuidas paremini koordineerida, integreerida ja ratsionaliseerida välispiiril teostatavaid eri liiki kontrole, mille eesmärkideks on lihtsustada juurdepääsu ja suurendada julgeolekut. Kõigi asjaomaste osapoolte jaoks tõhususe suurendamise ja piiriülese kuritegevuse vastu võitlemise tõhustamise eesmärgil tuleks lisaks analüüsida võimalusi, mida pakub tõhustatud teabevahetus ja tihedam koostöö piirivalvesutuste ja liikmesriikide territooriumil töötavate teiste õiguskaitseasutuste vahel.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et tehnoloogia võib etendada võtmerolli välispiiride kontrollimise süsteemi parandamisel ja tugevdamisel. Seetõttu on keskseks eesmärgiks teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II) käikuandmine ja viisainfosüsteemi (VIS) kasutuselevõtmine ning Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni ja liikmesriike tagama, et nad peavad täielikult kinni sel eesmärgil kehtestatud ajakavast. Enne uute süsteemide loomist tuleks läbi viia kõnealuste ja olemasolevate süsteemide hindamine ning arvesse tuleks võtta nende loomisel esinenud probleeme. IT-süsteemide tulevases võimalikus väljatöötamises võib olla keskne roll suuremahuliste IT-süsteemide loomisel ja juhtimisel.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et liikmesriikide territooriumile sisenemise ja sealt lahkumise elektroonilise registreerimise süsteem võib täiendada olemasolevaid süsteeme ning võimaldada liikmesriikidel tõhusalt andmeid vahetada, tagades samas andmekaitse-eeskirjade täitmise. Erilist tähelepanu väärrib süsteemi kasutuselevõtmine maismaapiiril ning enne selle elluviimist tuleks analüüsida selle mõju infrastruktuurile ja piiril olevatele järjekordadele.

Uute ja koostalitlusvõimeliste tehnoloogiate pakutavad võimalused omavad suurt potentsiaali piirihaldamise tõhustamiseks ja turvalisemaks muutmiseks, kuid ei tohiks põhjustada diskrimineerimist või reisijate ebavõrdset kohtlemist. See hõlmab muu hulgas automaatsete piirikontrollivärvade kasutamist.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni

- esitama ettepanekuid liikmesriikide territooriumile sisene-
mise ja sealt lahkumise elektroonilise registreerimise
süsteemi loomiseks, nii et see toimuks paralleelselt registreeritud reisijate programmi kiirendatud loomisega ning nii, et selline süsteem alustaks tegevust võimalikult kiiresti;
- valmistama ette uuringu, mis käsitleb võimalust töötada
välja Euroopa reisiloo elektrooniline süsteem ja sellest süsteemist saadavat kasu ning esitama vajaduse korral vajalikke ettepanekuid;
- jätkama analüüsi, mis käsitleb automaatseid piirikontrollivärvade ja teisi küsimusi, mis seonduvad piirihaldamise tõhustamisega.

5.2. Viisapoliitika

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et uue viisaeeskirja jõustumine ja VISi järkjärguline kasutuselevõtt loovad olulisi uusi võimalusi, et ühist viisapoliitikat täiendavalt edasi arendada. Kõnealune poliitika peab olema osa laiemast visioonist, millega võetakse arvesse asjakohaseid sise- ja välispoliitilisi probleeme. Seetõttu innustab Euroopa Ülemkogu komisjoni ja liikmesriike

neid arenguid ära kasutama ja intensiivistama piirkondlikku konsulaarkoostööd, kasutades selleks piirkondliku konsulaarkoostöö programme, mis võivad eelkõige hõlmata vajaduse korral ühiste viisataotluskeskuste vabatahtlikku loomist.

Samuti kutsub Euroopa Ülemkogu

- komisjoni ja nõukogu jätkuvalt uurima võimalusi, mida on loonud viisalihtsustuslepingute sõlmimine kolmandate riikidega;
- komisjoni korrapäraselt läbi vaatama loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanike suhtes ei kohaldata viisakohustust, tehes seda kooskõlas asjakohaste kriteeriumitega, mis seonduvad näiteks ebaseadusliku sisserände, avaliku korra ja julgeolekuga, millega võetakse arvesse liidu sise- ja välispoliitilisi eesmärgi;
- komisjoni tugevdama oma jõupingutusi, mille eesmärk on tagada vastastikkuse põhimõtte kohaldamine, selle vältimine, et kolmandad riigid (taas)kehtestavad viisanõuded mis tahes liikmesriigi suhtes, ning teha kindlaks meetmed, mida saab kõnealuste kolmandate riikide suhtes kasutada enne viisa-
dega seonduva vastastikkuse põhimõtte kohaldamist.

Ühise viisapoliitika väljatöötamisel järgmisesse etappi liikumise eesmärgil kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni, võttes samas arvesse liikmesriikide pädevust antud valdkonnas, viima läbi uuringu, mis käsitleb lühiajaliste viisade väljastamise ühise Euroopa mehhanismi loomise võimalust. Kõnealuse uuringuga võiks samuti analüüsida seda, millisel määral võib lisaks viisataotleja kodakondsusega seotud eeldatavatele riskidele hinnata konkreetse isikuga seotud riskitegureid.

6. EUROOPA VASTUTUS, SOLIDAARSUS JA PARTNERLUS RÄNDE- JA VARJUPAIGAKÜSIMUSTES

Euroopa Ülemkogu tunnustab, et inimeste suurenev liikuvus loob nii võimalusi kui ka tekitab probleeme, ning rõhutab, et edukalt juhitud ränne võib olla kasulik kõigile sidusrühmadele. Euroopa Ülemkogu tunnustab samuti, et paindlik rändepoliitika annab tulevikus liidu ees seisvate oluliste demograafiliste probleemide ning tööjõunõudluse suurenemise tingimustes olulise panuse liidu majandusarengusse ja majandustulemusesse pikemas perspektiivis. Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et arvesse tuleb võtta rände pikaajalisi tagajärgi, näiteks tööturgudele ja rändajate sotsiaalsele olukorrale, ning et rände ja integratsiooni vaheline vastasmõju on väga oluline, muu hulgas seoses liidu põhiväärtustega. Lisaks tuleb Euroopa Ülemkogu meelde, et Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomine 2012. aastaks on jätkuvalt liidu keskne poliitikaeesmärk.

Euroopa Ülemkogu kutsub töötama välja tervikliku ja jätkusuutliku liidu rände- ja varjupaigapoliitika raamistiku, mille abil saab solidaarsuse vaimus ning nõuetekohaselt ja ennetavalt juhtida rändevoogude kõikumisi ning käsitleda selliseid olukordi nagu praegu liidu lõunapiiril valitsev olukord. Liidu ning kolmandate riikide, piirkondade ja organisatsioonide vahelise dialoogi ja partnerluse käivitamiseks ja tugevdamiseks tuleb teha suuri jõupingutusi, et tõhustada tõenditel põhinevat reageerimist nimetatud olukordadele, võttes arvesse, et ebaseaduslikud siserändajad sisenevad liitu ka teiste piirilõikude ja viisa väärkasutamise kaudu. Oluline eesmärk on vältida tragöödiate kordumist merel. Kui traagilised juhtumid siiski aset leiavad, siis tuleks otsida võimalusi, kuidas liitu pääseda üritavaid rändajaid paremini arvele võtta ja nende isikut tuvastada.

Euroopa Ülemkogu tunnustab vajadust leida praktilisi lahendusi, mis suurendavad Euroopa tasandil sidusust rändepoliitika ja teiste poliitikavaldkondade, näiteks välis- ja arengupoliitika ning kaubandus-, tööhõive-, tervishoiu- ja hariduspoliitika vahel. Eelkõige kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni analüüsima menetlusi, millega rändepoliitika arendamine seotakse suuremal määral Lissaboni-järgse strateegia väljatöötamisega. Euroopa Ülemkogu tunnustab vajadust muuta rahalistehendite kohaldamisala liidus paindlikumaks ja ühtsemaks, mislääbi toetatakse poliitika väljatöötamist rände- ja varjupaigaküsimustes.

Euroopa Ülemkogu taaskinnitab põhimõtteid, mis on sätestatud rännet käsitlevas üldises lähenemisviisis ning Euroopa siserände- ja varjupaigapaktis. Samuti tuleb Euroopa Ülemkogu meelde oma 2009. aasta juuni ja oktoobri kohtumiste järeldusi seoses kõnealuse valdkonnaga. Euroopa Ülemkogu rõhutab vajadust võtta kõik meetmed terviklikult ja hinnata neid kokkulepitud viisil. Euroopa Ülemkogu tuleb meelde Euroopa siserände- ja varjupaigapaktis sätestatud viit peamist kohustust:

- korraldada seaduslikku rännet, et võtta arvesse iga liikmesriigi poolt kindlaks määratud prioriteete, vajadusi ja vastuvõtuvõimet, ning soodustada integratsiooni;
- ohjeldada ebaseaduslikku sisserännet, tagades ebaseaduslike rändajate tagasisaatmise oma päritoluriiki või transiitriiki;
- suurendada piirikontrolli tõhusust;
- luua Euroopa varjupaigastüsteem;
- luua igakülgne partnerlus päritolu- ja transiitriikidega, et soodustada rände ja arengu vahelist koostööd.

6.1. Paindlik ja igakülgne rändepoliitika

6.1.1. Rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi tugevdamine, arendamine ja elluviimine

Euroopa Ülemkogu on korduvalt rõhutanud vajadust, et liidu rändepoliitika oleks liidu välispoliitika lahutamatu osa, ning tunnustab, et rände suhtes võetud üldine lähenemisviis on antud eesmärgil tõendanud oma olulisust strateegilise raamistikuna. Tuginedes esialgsetele põhimõtetele, mille kohaselt tuleb päritolu- ja transiitriikidega suhtlemisel võtta aluseks solidaarsus, tasakaal ja tõeline partnerlus, ning kooskõlas juba saavutatud tulemustega kutsub Euroopa Ülemkogu seda integreeritud lähenemisviisi täiendavalt arendama ja tugevdama. Rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi elluviimist tuleb kiirendada, kasutades selleks strateegiliselt kõiki selle olemasolevaid vahendeid, ning seda tuleb parandada suurema koordineerimise abil. Tuleks säilitada tasakaal kolme valdkonna (liikuvuse ja seadusliku rände edendamine, rände ja arengu vahelise seose optimeerimine ning ebaseadusliku rände ennetamine ja selle vastu võitlemine) vahel. Peamist tähelepanu tuleks jätkuvalt pöörata koostööle Aafrika ning Ida- ja Kagu-Euroopa kõige olulisemate riikidega. Samuti tuleks täiendavalt arendada dialoogi ja koostööd teiste riikide ja piirkondadega, näiteks Aasia ja Ladina-Ameerika piirkonna ja riikidega, tuginedes ühiste huvide ja probleemide kindlaksmääramisele.

Sel eesmärgil rõhutab Euroopa Ülemkogu järgmisi prioriteete:

- rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi kõigi olemasolevate vahendite – rändeprofiilide, rändealaste missioonide, rände ja arengu alaste koostööplatvormide ning liikuvuspartnerluste – strateegiline, tõenditel põhinev ja korrapärane kasutamine kõnealuse poliitika kõigis mõõtmetes pikaajalise koostöö tegemise eesmärgil ning tihedas koostöös valitud kolmandate riikidega, kes asuvad kõige olulisemate rändeteede ääres;
- liikuvuspartnerluse, mis on kolmandate riikidega rände juhtimisel tehtava koostöö peamine strateegiline, kõikehõlmav ja pikaajaline koostööraamistik, jätkuv ja ulatuslikum kasutamine, millega antakse lisaväärtust olemasolevatele kahepoolsetele koostööraamistikele. Kõnealuste partnerluste elluviimisel edu saavutamise eelduseks on tõhustatud koordineerimine ning märkimisväärsed jõupingutused suutlikkuse suurendamiseks nii päritolu-, transiit- kui sihtriikides. Euroopa Ülemkogu kutsub liikuvuspartnerlusi täiendavalt arendama, austades samas nende vabatahtlikku laadi. Partnerlused peaksid olema paindlikud ning vastama nii liidu kui partnerriikide vajadustele ning peaksid hõlmama koostööd rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi kõigis valdkondades;
- liidu olemasolevate koostöövahendite tõhusam kasutamine, et suurendada partnerriikide suutlikkust, mille eesmärk on tagada hästitoimivad infrastruktuurid ja piisav haldussuutlikkus, et käsitleda kõiki rände aspekte, sealhulgas suurendada nende asutuste suutlikkust pakkuda piisavat kaitset ning suurendada liikuvusest tulenevat kasu ja võimalusi.

Rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi edukat elluviimist peaksid toetama korrapärased hindamised, suurem pühendumine ja suutlikkus ning antud valdkonnas kasutatavate liidu ja liikmesriikide rahastamisvahendite suurem paindlikkus.

6.1.2. Ränne ja areng

Euroopa Ülemkogu rõhutab vajadust võtta täiendavaid meetmeid, et maksimeerida positiivseid mõjusid ja vähendada miinimumini negatiivseid mõjusid, mis on rändel arengule, ning teha seda kooskõlas rände suhtes võetud üldise lähenemisviisiga. Tõhus poliitika võib luua raamistiku, mis on vajalik, et võimaldada siht- ja päritoluriikidel ning rändajatel endil osaleda partnerluses, et tõhustada rahvusvahelise rände mõjusid arengule.

Jõupingutused, mida tehakse koos päritoluriikidega liikuvuse ja rände kooskõlastamise edendamiseks, peaksid olema tihedalt seotud jõupingutustega, millega edendatakse inimväärse ja produktiivse töö saamise ning elatusvahendite suurenemise võimaluste arendamist kolmandates riikides, et viia miinimumini ajude väljavoolu.

Sel eesmärgil kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni esitama enne 2012. aastat ettepanekud järgmistes küsimustes:

- kuidas täiendavalt tagada rahaülekannete tõhusust, turvalisust ja madalaid kulusid ja suurendada rahaülekannete arengumõjusid ning hinnata rahaülekandeid käsitleva ühise liidu veebiportaali loomise teostatavust, mille abil teavitatakse rändajaid rahaülekannete kuludest ja innustatakse konkurentsi rahaülekannete teenuse pakujate vahel;
- kuidas täiendavalt kaasata diasporaad liidu arengualgatusesse ning kuidas liikmesriigid saaksid toetada diasporaa jõupingutusi tõhustada oma päritoluriikide arengut;
- kuidas täiendavalt uurida korduvrände kontseptsiooni ning kuidas lihtsustada rändajate nõuetekohast ringlust, mis toimub eriprojektide või eriprogrammide raames või väljaspool neid, ning sealhulgas viima läbi laiaulatusliku uuringu selle kohta, kuidas asjaomased poliitikad võivad toetada ja mõjutada ajutise liikuvuse ja korduvrände suurenemise eeltingimusi.

Euroopa Ülemkogu tunnistab vajadust suurendada Euroopa tasandil poliitika sidusust, et liidu välismõõtmelaste tegevuste raames edendada rände positiivseid mõjusid arengule ning seostada rahvusvaheline ränne tihedamalt aastatuhande arengueesmärkide saavutamise eesmärgiga. Euroopa Ülemkogu kutsub

nõukogu tagama, et tema tegevus antud valdkonnas on kooskõlastatud ja ühtne.

Täiendavalt tuleb analüüsida kliimamuutuste, rände ja arenguvajaduste vahelist seost ning seetõttu kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni esitama analüüsi, mis käsitleb kliimamuutuste mõjusid rahvusvahelisele rändele, sealhulgas selle võimalikku mõju sisserändele liitu.

6.1.3. Kooskõlastatud poliitika, millega võetakse arvesse liikmesriikide tööturu vajadusi

Euroopa Ülemkogu tunnistab, et tööjõu sisseränne võib toetada konkurentsivõime ja majandusaktiivsuse suurenemist. Seetõttu on Euroopa Ülemkogu seisukohal, et liit peaks toetama paindliku vastuvõtukorra loomist, millega võetakse arvesse iga liikmesriigi määratletud prioriteete, vajadusi ja arvnäitajaid ning võimaldatakse rändajatel täiel määral kasutada oma oskusi ja kogemusi. Tööturu vajaduste täitmise parandamiseks viiakse ellu ühtne sisserändepoliitika ja integreeritakse paremini hinnangud liikmesriikide tööturgudel nõutavate oskuste kohta. Selline vastuvõtukord peab võtma asjakohaselt arvesse liikmesriikide pädevusi, eelkõige seoses nende tööturgude juhtimisega, ning liidu eelistamise põhimõtet.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- komisjoni ja nõukogu jätkama seadusliku rände poliitikakava elluviimist;
- komisjoni analüüsima, kuidas tõhusamalt kasutada olemasolevaid teabeallikaid ja -võrgustikke, et tagada rändeküsimusi käsitlevate võrreldavate andmete kättesaadavus, mille eesmärk on suurendada poliitikalavikute tegemise teadmuspõhisust, võttes arvesse ka hiljutisi arenguid;
- komisjoni ja nõukogu hindama olemasolevaid poliitikaid, millega muu hulgas parandatakse liidu ja kolmandate riikide vahelist kutseoskuste tunnustamist ja tööturu vajaduste täitmist ning tööturu vajaduste analüüsimise suutlikkust, Euroopas interneti teel edastatava tööhõive- ja töölevõtmise alase teabe läbipaistvust, koolitust, teabe levitamist ning tööturu vajaduste täitmist päritoluriigis;
- komisjoni hindama kõnealuses valdkonnas võetud meetmete mõju ja tõhusust, mille eesmärk on teha kindlaks kehtivate õigusaktide konsolideerimise vajadus, sealhulgas seoses selliste töötajate kategooriatega, keda liidu õigusaktidega praegu ei hõlmata.

6.1.4. Ettevaatav poliitika, millega käsitletakse rändajaid ja nende õigusi

Liit peab tagama oma liikmesriikide territooriumidel seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike õiglase kohtlemise. Aktiivsema integratsioonipoliitika eesmärgiks peaks olema anda rändajatele liidu kodanikega võrdsed õigused ja kohustused. See peaks jääma ühise sisserändepoliitika eesmärgiks ning tuleks ellu viia võimalikult kiiresti ning hiljemalt 2014. aastaks.

Seetõttu kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni esitama ettepanekuid, mis käsitlevad

- kõigi sisserännet käsitlevate õigusaktide kodifitseerimist, alustades seaduslikku rännet käsitlevatest õigusaktidest, tuginedes kehtiva ühenduse õigustiku hindamisele ning hõlmates muudatusi, mida tuleks teha kehtivate sätete lihtsustamiseks ja/või täiendamiseks ning nende tõhusamaks ja ühtsemaks kohaldamiseks;
- nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiivi 2003/86/EÜ (perekonna taasühinemise õiguse kohta) hindamist ja vajaduse korral läbivaatamist, võttes arvesse integratsioonimeetmete tähtsust.

6.1.5. Integratsioon

Liikmesriikides seaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike edukas integratsioon on võtmetähtsusega element, et viia maksimumini sisserändest tulenev kasu. Euroopa tasandil tehtav koostöö võib toetada integratsioonipoliitika tõhustamist liikmesriikides, luues stiimuleid meetmete võtmiseks liikmesriikides ja neid toetades. Euroopa integratsioonikoostöö keskmes on eesmärk anda kõigile inimestele võrdsed õigused, kohustused ja võimalused, võttes arvesse vajadust tasakaalustada rändajate õigusi ja kohustusi.

Integratsioon on dünaamiline ja kahesuunaline protsess, mis ei eelda üksnes riigi, piirkondlike ja kohalike ametiasustuste jõupingutusi, vaid ka vastuvõtva kogukonna ja sisserändajate suuremat panustamist.

Liikmesriikide integratsioonipoliitika tuleks toetada, arendades täiendavalt struktuure ja vahendeid teadmiste vahetamiseks ja koordineerimiseks teiste asjaomaste poliitikavaldkondadega, näiteks tööhõive, hariduse ja sotsiaalse kaasatusega. Tööhõive kättesaadavus on integratsiooni edu võtmeks.

Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni samuti toetama liikmesriikide jõupingutusi, mille eesmärk on

- luua ühist tugiraamistikku kasutades koordineerimismehhanism, mis hõlmab komisjoni ja liikmesriike ning millega parandatakse struktuure ja vahendeid teadmiste vahetamiseks Euroopa tasandil;
- lisada integratsiooniküsimused terviklikult kõigisse asjaomastesse poliitikavaldkondadesse;
- teha kindlaks ühised tavad ja Euroopa mallid, et toetada integratsiooniprotsessi, hõlmates selliseid põhiküsimusi nagu tutvustus- ja keelekursused, vastuvõtva kogukonna igakülgne kaasamine ning sisserändajate aktiivne osalus elu kõikides aspektides tervikuna;
- töötada piiratud arvu asjaomaste poliitikavaldkondade (näiteks tööhõive, haridus ja sotsiaalne kaasatus) puhul välja põhinäitajad integratsioonipoliitika tulemuste mõõtmiseks, et suurendada riigisiseste kogemuste võrreldavust ja tugevdada õpiprotsessi Euroopa tasandil;
- pidada paremini nõu kodanikuühiskonnaga ja teda rohkem kaasata, võttes arvesse integratsioonivajadusi eri poliitika- valdkondades ning kasutades Euroopa Integratsioonifoorumit ja integratsiooni käsitlevat Euroopa veebisaiti;

- edendada demokraatlikke väärtusi ja sotsiaalset ühtekuuluvust seoses sisserände ja sisserändajate integreerimisega ning edendada kultuuridevahelist dialoogi ja kontakte kõigil tasanditel.

6.1.6. Tõhus ebaseadusliku sisserände vastase võitluse poliitika

Euroopa Ülemkogu on veendunud, et tõhusad ebaseadusliku sisserände vastased meetmed on väga olulised, et töötada välja ühine sisserändepoliitika. Sel eesmärgil peavad põhiprioriteetideks säilima võitlus inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu, integreeritud piirihaldus ning koostöö päritolu- ja transiitriikidega, mida toetab politsei- ja õigusala koostöö. Meie eesmärk peab olema inimkaubitsejate põhjustatud inimtragöödiate ennetamine.

Tõhus ja jätkusuutlik tagasisaatmispoliitika on liidu hästi juhitud rändesüsteemi keskne element. Liit ja tema liikmesriigid peaksid intensiivistama oma jõupingutusi liikmesriikides ebaseaduslikult elavate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks. Sel eesmärgil tuleks eraldada vajalikke rahalisi vahendeid. Selle poliitika elluviimisel tuleb täielikult kinni pidada mittetagasisaatmise põhimõttest ning austada tagasisaadetavate inimeste põhiõigusi ja -vabadusi ning väärikust. Eelistada tuleks vabatahtlikku tagasispöördumist, tunnistades samas vajadust võtta vajaduse korral tõhusaid meetmeid tagasispöördumise täideviimiseks.

Selleks et luua terviklik tagasipöördumise ja tagasivõtmise lähenemisviis, peab tihendama koostööd päritolu- ja transiitriikidega, tehes seda rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi raames ning kooskõlas Euroopa sisserände- ja varjupaigapaktiga, tunnistades samas, et kõik riigid peavad tagasi võtma oma kodanikud, kes viibivad ebaseaduslikult teise riigi territooriumil.

Oluline on tagada, et hiljuti vastu võetud tagasipöördumist ja tööandjatele määratavaid karistusi käsitlevate õigusaktide ning samuti kehtivate tagasivõtmislepingute rakendamist jälgitakse hoollega, et tagada nende tõhus kohaldamine.

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et tähelepanu keskmes peaks olema

— vabatahtliku tagasipöördumise innustamine, sealhulgas stiimulite, koolituse, taasintegreerimise ja toetuste arendamise ning olemasolevate rahaliste vahendite pakutavate võimaluste kasutamise teel;

— liikmesriikide poolt

— nende liidu sätete täielik rakendamine, mille kohaselt kohaldatakse ühes liikmesriigis tehtud tagasisaatmisotsust kogu liidus, ning tagasisaatmisotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte tõhus kohaldamine, registreerides sisenemiskeelud Schengeni infosüsteemis (SIS) ja lihtsustades teabevahetust;

— riigis viibimise seadustamise valdkonnas toimunud riigisiseseid arenguid käsitleva teabevahetuse parandamine, mille eesmärk on tagada ühtsus Euroopa sisserände- ja varjupaigapakti põhimõtetega;

— komisjoni ja Frontexi poolse abi ning liikmesriikidepoolse vabatahtliku abi osutamine nendele liikmesriikidele, keda ohustab eriomane ja ebaproportsionaalselt suur ebaseadusliku sisserände koormus; kõnealuse abi eesmärgiks on tagada ohustatud liikmesriikide tagasisaatmispoliitika tõhusus seoses teatud kolmandate riikidega;

— tõhusam võitlus ebaseadusliku sisserände ning inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu, kogudes teavet rändeteede kohta ning koondteavet ja terviklikku teavet, mis suurendab meie teadmisi rändevõogude kohta ja aitab parandada sellele reageerimist, edendades piiride vaatlustegevuse alast koostööd ja piirikontrolli, hõlbustades tagasivõtmist toetusmeetmete abil, millega soodustatakse tagasipöördumist ja taasintegreerumist ning toetatakse suutlikkuse suurendamist kolmandates riikides;

— tõhusate ja toimivate tagasivõtmislepingute sõlmimine, tehes seda üksikjuhtumipõhiselt liidu või kahepoolset tasandil;

— selle tagamine, et liidu tagasivõtmisalaste jõupingutustega antakse lisaväärtust tagasisaatmispoliitikale ja suurendatakse selle tõhusust, sealhulgas antakse lisaväärtust kehtivatele kahepoolsetele lepingutele ja tavadele ning suurendatakse nende tõhusust;

— komisjoni poolt 2010. aastal esitatavad hindamistulemused, mis käsitlevad nii läbirääkimisel olevaid tagasivõtmislepinguid kui komisjoni/liidu sõlmitud tagasivõtmislepinguid, ning komisjoni ettepanekud seoses mehhanismiga, mida kasutatakse kõnealuste lepingute rakendamise üle järelevalve teostamiseks. Selle alusel peaks nõukogu määratlema uuendatud ja ühtse tagasivõtmisstrateegia, võttes arvesse üldisi suhteid asjaomase riigiga, ning määratlema ühise lähenemisviisi selliste kolmandate riikide suhtes, kes ei tee koostööd oma kodanike tagasivõtmiseks;

— liikmesriikidevahelise praktilise koostöö suurendamine, mis hõlmab näiteks Frontexi rahalisel toetusel ühiste tagasilendude korrapärasest korraldamist, tagasisaatmisele kuuluva kolmanda riigi kodaniku kodakondsuse kindlakstegemist ning reisidokumentide hankimist kolmandatest riikidest;

— sihtotstarbelise koolituse ja seadmetealase abi suurendamine;

— liikmesriikide koordineeritud lähenemisviisi, arendades päritolu- ja transiitriikides välja kontaktametnike võrgustiku.

6.1.7. Saatjata alaealised

Kolmandatest riikidest liikmesriikidesse saabuvad saatjata alaealised, eelkõige ohus olevad alaealised, moodustavad eriti kaitsetus olukorras oleva isikuterühma, mis vajab erilist tähelepanu ja sihipäraseid lahendusi. See küsimus kujutab liikmesriikide jaoks väljakutset ning sellest tulenevad ühised probleemid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata teabe ja parimate tavade vahetamisele, alaealiste ebaseaduslikule üle piiri toimetamisele, koostööle päritoluriikidega, vanuse ja isiku kindlaksmääramise ja perekonnaliikmete otsimise küsimustele ning vajadusele pöörata saatjata alaealistele erilist tähelepanu inimkaubanduse vastase võitluse kontekstis. Liidu tasandil kujundatav terviklik lahendus peaks omavahel ühendama ennetus-, kaitse- ja toetatud tagasipöördumismeetmeid, võttes samas arvesse lapse parimaid huve.

Seetõttu tervitab Euroopa Ülemkogu komisjoni algatust

— töötada välja saatjata alaealisi käsitlev tegevuskava, mille nõukogu vastu võtab ning millega toetatakse ja täiendatakse asjaomaseid õiguslikke ja rahalisi vahendeid ning koondatakse nii ennetuseks, kaitseks kui toetatud tagasipöördumiseks suunatud meetmed. Tegevuskavas tuleks rõhutada vajadust teha päritoluriikidega koostööd, sealhulgas koostööd, millega hõlbustatakse alaealiste tagasipöördumist ja välditakse edasisi riigist lahkumisi. Tegevuskavas tuleks samuti käsitleda praktilisi meetmeid, millega lihtsustatakse suure arvu ja rahvusvahelist kaitset mittevajavate saatjata

alaealiste tagasipöördumist, tunnistades samas, et paljude alaealiste parimates huvides oleks perekonnaga taasühinemine ning arenemine nende endi sotsiaalses ja kultuurilises keskkonnas.

6.2. Varjupaigaküsimused: kaitse ja solidaarsuse ühine ala

Euroopa Ülemkogu on jätkuvalt pühendunud eesmärgile luua kaitse ja solidaarsuse ühine ala, mis põhineb ühisel varjupaigamenetlusel ja rahvusvahelist kaitset saavate isikute ühtsel staatusel. Kuigi Euroopa ühine varjupaigasüsteem peaks põhinema kõrgetel kaitsestandarditel, tuleks nõuetekohast tähelepanu pöörata ka õiglastele ja tõhusatele menetlustele kuritarvituste ennetamiseks. Väga oluline on, et isikud saavad vastuvõtutingimuste küsimustes võrdväärse kohtlemise osaliseks ning menetlusliku korralduse ja staatuse kindlaksmääramise küsimustes sama kohtlemise osaliseks, hoolimata sellest, millises liikmesriigis nende varjupaigataotlus esitati. Eesmärgiks peaks olema, et sarnaseid juhtumeid käsitletakse sarnaselt ning nende tulemused on samad.

6.2.1. Kaitse ühine ala

Riigisiseste sätete ja nende kohaldamise osas valitsevad endiselt märkimisväärsed erinevused. Ühtlustamise suurema taseme saavutamiseks peaks liidu keskseks poliitikaeesmärgiks jääma Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomine. Ühiste normide ning nende parema ja ühtsema kohaldamise abil peaks olema võimalik vältida või vähendada edasilikumist liidus ning suurendada liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust.

Ühise varjupaigapoliitika väljatöötamine peaks põhinema Genfi pagulasseisundi konventsiooni ja teiste asjakohaste lepingute täielikul kohaldamisel. Selline poliitika on vajalik, et säilitada varjupaigasüsteemide pikaajaline jätkusuutlikkus ning edendada solidaarsust liidus. Liit peaks püüdma ühineda Genfi konventsiooni ja selle 1967. aasta protokolliga, tingimusel et õiguslikke ja praktilisi tagajärgi käsitlevas komisjoni aruandes seda kinnitatakse.

Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet on oluline vahend Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomisel ja elluviimisel ning peaks tugevdama liikmesriikidevahelise praktilise koostöö kõiki vorme. Seepärast peaksid liikmesriigid etendama aktiivset rolli Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti töös. Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet peaks täiendavalt arendama ühist haridusbaasi liikmesriikides varjupaigaküsimustega tegelevatele ametnikele, tuginedes seejuures eelkõige Euroopa varjupaigalaalsele koolituskavale. Täiendavaks oluliseks ülesandeks on tõhustada ühtlustamist ja kvaliteedi parandamist, mille eesmärgiks on vähendada varjupaigaküsimustes vastu võetud otsuste erinevusi.

Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise nurgakiviks jääb Dublini süsteem, kuna selles nähakse selgesõnaliselt ette vastutuse jagunemine varjupaigataotluse läbivaatamise eest.

Sellest tulenevalt kutsub Euroopa Ülemkogu

- nõukogu ja Euroopa Parlamenti intensiivistama jõupingutusi, et hiljemalt 2012. aastaks luua vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 78 ühine varjupaigamenetlus ja ühetaoline seisund neile, kellele on antud varjupaik või täiendav kaitse;
- komisjoni, pärast Euroopa ühise varjupaigasüsteemi teise etapi täielikku rakendamist ning kõnealuste õigusaktide mõju ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti tegevuse hindamist, kaaluma võimalusi luua rahvusvahelise kaitse saajate kaitse ülekandmise raamistik, kui nad kasutavad liidu õigusaktide alusel omandatud elamisõigust;
- komisjoni läbi viima teostatavusuuringu Eurodac-süsteemi kohta, mis on Euroopa ühist varjupaigasüsteemi toetav vahend, järgides seejuures täielikult andmekaitse-eeskirju;
- komisjoni kaaluma hindamise alusel ettepanekute tegemist uute õigusaktide vastuvõtmiseks, kui see on Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomiseks vajalik;
- komisjoni viima lõpule oma uuring, mis käsitleb varjupaigataotluste ühise menetlemise teostatavust ning õiguslikke ja praktilisi tagajärgi.

6.2.2. Liikmesriikide jagatud vastutus ja solidaarsus

Edendada tuleks tõhusat solidaarsust nende liikmesriikidega, kes on erilise surve all.

Seda tuleks saavutada ulatusliku ja tasakaalustatud lähenemisviisi abil. Seetõttu tuleks täiendavalt analüüsida ja arendada mehhanisme vastutuse vabatahtlikuks ja koordineeritud jagamiseks liikmesriikide vahel. Kuna usaldusväärse ja jätkusuutliku Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise üheks põhieelduseks on liikmesriikide varjupaigasüsteemide piisava suutlikkuse saavutamine, kutsub Euroopa Ülemkogu liikmesriike toetama üksteist nende riiklike varjupaigasüsteemide piisava suutlikkuse saavutamisel. Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet peaks etendama kesket rolli selliste suutlikkust suurendavate meetmete koordineerimisel.

Seetõttu kutsub Euroopa Ülemkogu komisjoni vaatama läbi võimalusi

- luua eelnimetatud mehhanism vastutuse jagamiseks liikmesriikide vahel, tagades samas, et varjupaigasüsteeme ei kuritarvitata ning Euroopa ühise varjupaigasüsteemi põhimõtteid ei eirata;
- luua vahendeid ja koordineerimismehhanisme, mis võimaldavad liikmesriikidel oma riiklike varjupaigasüsteemide suutlikkuse suurendamisel üksteist toetada, tuginedes seejuures liikmesriikide endi jõupingutustele oma suutlikkuse suurendamisel;
- kasutada tõhusamalt olemasolevaid liidu finantssüsteeme, mille eesmärk on tugevdada liidusisest solidaarsust;

— et Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet hindaks ja töötaks välja menetlusi, mis lihtsustavad ametnike lähendamist, et aidata neid liikmesriike, keda on tabanud varjupaigataotlejate massiline sissevool.

6.2.3. Varjupaigapoliitika välismõõde

Liit peaks tegutsema partnerluses ja tegema koostööd kolmandate riikidega, kus asuvad suured pagulaste kogukonnad. Ühine liidu lähenemisviis võib osutada strateegilisemaks ja anda seetõttu tõhusama panuse, et lahendada keerulisi olukordi seoses pagulastega. Käesolevas valdkonnas tuleb kõiki tegevusi läbi viia tihedas koostöös ÜRO pagulaste ülemvoliniku ja teiste osapooltega, kui see on asjakohane. Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet peaks olema täiel määral kaasatud Euroopa ühise varjupaigasüsteemi välismõõtmesse. Suhetes kolmandate riikidega on liidul kohustus aktiivselt edastada seisukohta, et 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni ja selle protokolliga ühinemine ja nende rakendamine on oluline.

Liidusisese solidaarsuse suurendamine on oluline, kuid mitte piisav, et saavutada usaldusväärne ja jätkusuutlik ühine varjupaigapoliitika. Seetõttu on oluline täiendavalt arendada vahendeid solidaarsuse väljendamiseks kolmandate riikidega, et edendada ja aidata kõnealustes riikides arendada suutlikkust juhtida rändevõigusid ja lahendada keerulisi olukordi seoses pagulastega.

Euroopa Ülemkogu kutsub

- nõukogu ja komisjoni tõhustama kolmandate riikide suutlikkuse suurendamist, eelkõige nende suutlikkust osutada tõhusat kaitset, ning täiendavalt arendada ja laiendada piirkondlike kaitseprogrammide ideed, võttes aluseks eelseisvate hindamiste tulemused. Sellised jõupingutused tuleks lisada rände suhtes võetud üldisesse lähenemisviisi ning need peaksid kajastuma liikmesriikide vaesuse vähendamise strateegiates ja nende sihtrühmaks ei peaks olema üksnes põgenikud ja riigisiselt ümberasustatud isikud, vaid ka kohalik elanikkond;
- nõukogu, Euroopa Parlamenti ja komisjoni innustama liikmesriike vabatahtlikult osalema liidu ühises ümberasumisprogrammis ning suurendama ümberasustatud pagulaste arvu, võttes arvesse igas liikmesriigis valitsevat eriomast olukorda;
- komisjoni esitama nõukogule ja Euroopa Parlamendile igal aastal aruande liidus tehtud ümberasumistalaste jõupingutuste kohta, viima 2012. aastal läbi saavutatud edusammude vahhindamise ning hindama 2014. aastal liidu ühist ümberasumisprogrammi, et teha kindlaks vajadused seoses selle parandamisega;
- nõukogu ja komisjoni leidma mooduseid, et tugevdada liidu toetust ÜRO pagulaste ülemvolinikule;

— komisjoni sellega seoses ja vajaduse korral uurima uusi lähenemisviise seoses peamistele transiitriikidele suunatud varjupaigamenetlustele juurdepääsuga, nagu näiteks teatud inimrühmadele suunatud kaitseprogrammid või varjupaigataotlejate läbivaatamise teatud menetlused, milles liikmesriigid võiksid vabatahtlikult osaleda.

7. EUROOPA GLOBALISEERUNUD MAAILMAS – VABADUSE, TURVALISUSE JA ÕIGUSE VÄLISMÕÕDE

Euroopa Ülemkogu rõhutab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna liidu poliitika välismõõtmte tähtsust ning toonitab vajadust suurendada kõnealuse valdkonna poliitika integreerimist liidu üldisesse poliitikasse. Välismõõde on otsustava tähtsusega element käesoleva programmi eesmärkide edukaks elluviimiseks ning peaks eelkõige olema täielikult sidus liidu välispoliitika kõigi aspektidega.

Liit peab ka kõnealuses valdkonnas jätkuvalt tagama tõhusa rakendamise ja teostama hindamisi. Kõik meetmed, eelkõige rahastamisvahendid, peaksid põhinema läbipaistvuse ja vastutuse põhimõtetel.

Nagu korraldi Euroopa julgeolekustrateegia 2008. aasta aruandes, on sise- ja välisjulgeolek lahutamatud. Ka meie maailmajaost kaugel asuvaid ohte tuleb käsitleda, et kaitsta Euroopat ja tema kodanikke.

Euroopa Ülemkogu kutsub nõukogu ja komisjoni tagama vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna tegevuste poliitilise tasandi ja operatiivtasandi vahelise ühtsuse ja vastastikuse täiendavuse. Välissuhete prioriteetid peaksid suunama asjaomaste liidu agentuuride (Europol, Eurojust, Frontex, CEPOL, Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet) töö prioriteetide kehtestamist.

Liikmesriikide kontaktametnike peaks innustama tugevdama koostööd ning teabe- ja parimate tavade vahetust.

Euroopa Ülemkogu rõhutab liidu ja liikmesriikide meetmete vastastikuse täiendavuse tähtsust. Selleks on vaja liidu ja liikmesriikide suuremat pühendumist.

7.1. Välismõõtmte tugevdamine

Euroopa Ülemkogu on otsustanud, et liidu välistegevus vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas juhendub ka tulevikus järgmistest põhimõtetest:

— liidul on üks ühine välispoliitika;

— liit ja liikmesriigid peavad osalema partnerlustes kolmandate riikidega;

- liit ja liikmesriigid arendavad ja edendavad aktiivselt üleeuroopalisi ja rahvusvahelisi standardeid;
- liit ja liikmesriigid teevad oma naabritega tihedat koostööd;
- Liikmesriigid tõhustavad täiendavalt omavahelist ja liidusisest teabevahetust mitme- ja kahepoolsete tegevuste kohta;
- liidu ja liikmesriikide tegevus on solidaarne, sidus ja vastastikku täiendav;
- liit kasutab täielikult kõiki kättesaadavaid vahendeid;
- liikmesriigid koordineerivad oma tegevust liiduga, et optimeerida ressursside kasutamise tõhusust;
- liit osaleb teavituses, järelevalves ja hindamises, muu hulgas Euroopa Parlamendi osalusel;
- liit kasutab oma välissuhetes ennetavat lähenemisviisi.

Euroopa Ülemkogu leiab, et vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna poliitika tuleks hästi integreerida liidu üldisesse poliitikasse. Lissaboni lepingu vastuvõtmine annab liidule uusi võimalusi tõhustada välissuhete alast tegevust. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on samas ka komisjoni asepresident, Euroopa välisteenistust ja komisjon tagavad suurema sidususe traditsiooniliste välispoliitiliste vahendite ja olulist välismõõdet omavate sisepoliitiliste vahendite (nagu vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkond) vahel. Tähelepanu tuleks pöörata lisaväärtusele, mida võib anda vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna alase pädevuse lisamine liidu delegatsioonidele, mis asuvad strateegilistes partnerriikides. Lisaks võimaldaks liidu kui juriidilise isiku staatus tal senisest otsustavamalt tegutseda rahvusvahelistes organisatsioonides.

Euroopa Ülemkogu tunnustab, et ühisel julgeoleku- ja kaitsepoliitikal ning paljudel vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna välismõõtmega tegevustel on ühised või teineteist täiendavad eesmärgid. Liidu sisejulgeolekut toetavad olulisel määral ka ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid, seda tänu nende jõupingutustele toetada nende asukohariikides aset leidvat võitlust raskete kuritegude vastu ning protsessi, mille eesmärk on järgida õigusriigi põhimõtet. Euroopa Ülemkogu innustab suurendama koostööd ja ühtlustamist vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna tegevuste ja ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika vahel, et edendada kõnealuste ühiste eesmärkide saavutamist.

Aluslepingutega sätestatud uus õiguslik alus rahvusvaheliste lepingute sõlmimiseks tagab, et liit saab peamiste partneritega senisest tõhusamalt läbi rääkida. Euroopa Ülemkogu kavatseb kõiki neid uusi vahendeid maksimaalsel määral kasutada.

Euroopa Ülemkogu rõhutab liidu ja liikmesriikide meetmete vastastikuse täiendavuse tähtsust. Selleks on vaja liidu ja liikmesriikide täiendavat pühendumist. Seetõttu palub Euroopa Ülemkogu komisjonil esitada hiljemalt 2011. aasta detsembriks aruande, mis käsitleb vastastikuse täiendavuse tagamise mooduseid.

7.2. Inimõigused

Lissaboni lepinguga antakse liidule nii sise- kui välistegevuses uued vahendid põhiõiguste ja -vabaduste kaitseks. Edendada tuleks liidu väärtusi ning tagada tuleks rahvusvahelise õiguse range järgimine ja edasiarendamine. Euroopa Ülemkogu kutsub kehtestama inimõiguste tegevuskava, et edendada liidu väärtusi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna poliitika välismõõde raames. Euroopa Ülemkogu peaks selle tegevuskava läbi vaatama ning tegevuskava koostamisel tuleks võtta arvesse seda, et inimõiguste sise- ja välisaspektid on omavahel seotud, näiteks seoses mittetagasisaatmise põhimõttega või surmanuhtluse kasutamise partnerriikides, kellega liit koostööd teeb. Tegevuskava peaks sisaldama konkreetseid lühiajalisi, keskmise tähtajaga ja pikaajalisi meetmeid ning selles tuleks määrata kindlaks, kes on nende võtmise eest vastutav.

7.3. Jätakuvalt kehtivad valdkondlikud prioriteedid koos uute vahenditega

Euroopa Ülemkogu on seisukohal, et eelmises strateegias määratletud peamised valdkondlikud prioriteedid kehtivad jätkuvalt ning et nendeks on muu hulgas võitlus terrorismi, organiseeritud kuritegevuse, korrupsiooni ja uimastite vastu ning isikuandmete vahetamine turvalises keskkonnas ja rändevoogude juhtimine. Tõhustada tuleb võitlust inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu.

Liidu väliskoostöö peaks tuginema 2005. aastal vastu võetud justiits- ja siseküsimuste välist mõõdet käsitlevale strateegiale – ülemaailmne vabadus, turvalisus ja õigus – ja antud valdkonna asjakohasele ühenduse õigustikule, näiteks rände suhtes võetud üldisele lähenemisviisile, ning peaks keskenduma valdkondadele, kus liidu tegevus annab lisaväärtust, milleks on eelkõige

- **ränne ja varjupaigaküsimused**, eesmärgiga suurendada liidu dialoogi ja koostööd päritolu- ja transiitriikidega, et parandada nende suutlikkust teostada piirikontrolli, võidelda ebaseadusliku sisserände vastu, paremini juhtida rändevoogusid ja tagada kaitset ning saada kasu positiivsetest mõjudest, mis on rändel arengule; tagasipöördumine ja tagasivõtmine on liidu välissuhetes prioriteediks;

- **julgeolek**, kaasates kolmandaid riike võitlusesse, mida peetakse raske ja organiseeritud kuritegevuse, terrorismi, uimastite ning inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu, keskendades muu hulgas liidu terrorismivastase võitluse alased tegevused eelkõige ennetamisele ja elutähtsate infrastruktuuride kaitsmisele; sise- ja välisjulgeolek on lahutamatud. Ka meie maailmajaost kaugel asuvaid ohte tuleb käsitleda, et kaitsta Euroopat ja tema kodanikke;
- **teabevahetus** liidu ja kolmandate riikide vahel, mis toimub turvaliselt, tõhusalt ja järgides nõuetekohaseid andmekaitsestandardeid;
- **õigusvaldkond**, eesmärgiga soodustada õigusriigi arengut, inimõiguste kaitset, head valitsemistava, korruptsioonivastast võitlust, tsiviilõiguse mõõdet, julgeolekut ja stabiilsust ning luua turvaline ja stabiilne keskkond ettevõttele, kaubandusele ja investeeringutele;
- **kodanikukaitse ja katastroofide ohjamine**, eelkõige et arendada suutlikkust ennetada suuri loodus- ja tehnoloogilisi katastroofe ja neile reageerida ning tulla toime terroristidest lähtuva ohuga.

Euroopa Ülemkogu kutsus komisjoni

- analüüsima, kas nõukogu poolt kindlaksmääratavate konkreetsete kolmandate riikidega sõlmivad ajutised koostöölepingud võiksid olla vahendiks, millega tõhustatakse inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastast võitlust, ning tegema sel eesmärgil ettepanekuid. Sellised lepingud võiksid eelkõige hõlmata kõigi liidule kättesaadavate vahendite täielikku kasutamist, sealhulgas olemasolevate rahastamisprogrammide, teabevahetusosalase koostöö, õigusosalase koostöö ja rändevahendite kasutamist.

Terrorismist ja organiseeritud kuritegevusest tulenevad ohud on jätkuvalt suured. Seetõttu tuleb peamiste strateegiliste partneritega teavet vahetada, jätkates samas tööd pikemaajaliste eesmärkide saavutamiseks, nagu näiteks meetmed radikaliseerumise ja uute terroristide värbamise ennetamiseks ning elutähtsate infrastruktuuride kaitsmiseks. Tugevdada tuleks Eurojusti ja Europoli sõlmitud operatiivtööd käsitlevaid lepinguid ning Frontexi töökorda.

7.4. Lepingud kolmandate riikidega

Lissaboni lepinguga sätestatakse uued ja tõhusamad menetlused lepingute sõlmimiseks kolmandate riikidega. Euroopa Ülemkogu soovib sagedamini kaaluda selliste lepingute kasutamist, eelkõige õigusalasest koostööd ja tsiviilõiguse valdkonda käsitlevate lepingute kasutamist, võttes samas arvesse mitmepoolseid mehhanisme. Euroopa Ülemkogu märgib siiski, et liikmesriikidele jääb õigus sõlmida liidu õigusega kooskõlas olevaid kahe-

poolseid lepinguid, ning et ka tsiviilõiguse valdkonnas on loodud õiguslik raamistik teatud kahepoolsete lepingute sõlmimiseks.

Liidu tegevuse keskmes on isikuandmete kaitsmine. Liidus tuleb luua ühtne õiguslik raamistik, millega reguleeritakse isikuandmete edastamist kolmandatesse riikidesse õiguskaitsega seonduvatel eesmärkidel. Välja võiks töötada raamlepingu näidise, mis koosneb ühiselt kohaldatavatest andmekaitse põhielementidest.

7.5. Geograafilised prioriteedid ja rahvusvahelised organisatsioonid

Liidu välistegevus peaks keskenduma peamistele partneritele, kelleks on eelkõige

- kandidaatriigid ja võimalikud tulevased Euroopa Liidu liikmesriigid, kelle puhul on peamiseks eesmärgiks aidata neil õigustikku üle võtta;
- Euroopa naaberriigid ja teised võtmetähtsusega partnerid, kellega liit peaks koostööd tegema vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala kõigis küsimustes;
- EMP/Schengeni riigid, kes on liiduga tihedalt seotud. See ajendab tegema tihedamat koostööd, mis põhineb vastastikusel usaldusel ja solidaarsusel ning millega tõhustatakse siseturu positiivseid mõjusid ning edendatakse liidu sisejulgeolekut;
- Ameerika Ühendriigid, Venemaa Föderatsioon ja teised strateegilised partnerid, kellega liit peaks koostööd tegema kõigis vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna küsimustes;
- teised prioriteetsed riigid või piirkonnad, võttes aluseks nende panuse liidu strateegilistesse või geograafilistesse prioriteetidesse;
- rahvusvahelised organisatsioonid, nagu ÜRO ja Euroopa Nõukogu, kellega liit peab koostööd jätkama ning kus liidu liikmesriigid peaksid oma seisukohti kooskõlastama.

Lääne-Balkani riikidega sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud jõustuvad järkjärguliselt ning märkimisväärset edu on saavutatud seoses viisapoliitika, viisalihtsustus- ja tagasivõtmislepingutega, mõne riigiga on lõpule viidud viisarežiimi igakülgselt liberaliseerimist käsitlev dialoog ja mõne riigi puhul kõnealune dialoog toimub. Täiendavaid jõupingutusi, mis hõlmab ka rahaliste vahendite kasutamist, tuleb teha võitluses organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni vastu ning selleks, et tagada põhiõigused ja -vabadused ning suurendada haldus-suutlikkust piirihalduse, õiguskaitse ja kohtu valdkonnades ning muuta seeläbi reaalsuseks võimalus saada tulevikus liidu liikmesriigiks.

Liit ja **Türgi** on kokku leppinud koostöö intensiivistamise, et leida lahendus ühisele väljakutsele, mis seondub rändevoogude juhtimise ja eelkõige ebaseadusliku sissetuleku vastase võitlusega. See koostöö peaks keskenduma ühisele vastutusele, solidaarsusele, kõikide liikmesriikidega koostöö tegemisele ja ühisele olukorra hindamisele, võttes arvesse asjaolusid, et Türgi on liidu naaberriik, et Türgi peab liiduga ühinemisläbirääkimisi ning et liit osutab Türgile rahalist abi asjakohastes valdkondades, sealhulgas piirikontrolli valdkonnas. Prioriteediks on viia lõpule Türgiga peetavad tagasivõtmislepingute läbirääkimised. Senini tuleb juba olemasolevad kahepoolsed lepingud asjakohaselt ellu viia.

Euroopa Ülemkogu rõhutab, et **Euroopa naabruspoliitika** annab tulevikus liidule võimalusi tegutseda kooskõlastatult ja tõhusalt ning toetada suutlikkuse suurendamist ja institutsioonide arendamise tugevdamist, eesmärgiga luua sõltumatu ja erapooletu kohtusüsteem ja õiguskaitseasutused ja toetada korruptsioonivastaseid jõupingutusi, ning suurendada ja lihtsustada kodanike liikuvust partnerriikides. Idapartnerluse riikide osas kaalub liit nendega assotsieerimislepingute (mis sisaldavad olulisel määral vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna küsimusi) sõlmimist ning kodanike liikuvuse ja kaugemas tulevikus ka viisarežiimi liberaliseerimise toetamist turvalises keskkonnas.

Euroopa Ülemkogu kutsub enne 2010. aasta lõppu välja töötama kava selle kohta, kuidas edendada koostööd idapartnerluse riikidega, sealhulgas idapartnerluse vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonna aspektide osas, ning asjaomaste riikide osas töötama välja ja esitama Euroopa naabruspoliitika tegevuskava (või hilisemate dokumentide) peatükid, mis käsitlevad vabaduse, turvalisuse ja õiguse valdkonda. Selles kavas peaksid olema esile toodud järkjärgulised sammud viisanõude täieliku kaotamise suunas, mis oleks pikemaajaline ja üksikujuhtumipõhine eesmärk konkreetsete partnerriikide jaoks, ning kavas peaks kirjeldatama hästi juhitud ja turvalise liikuvuse tingimusi, mida märgiti Prahast toimunud idapartnerluse tippkohtumise ühisavalduses. Euroopa Ülemkogu vaatab kava 2012. aasta lõpuks läbi ning hindab eelkõige selle kohapealset mõju.

Liit peaks suurendama oma jõupingutusi, et toetada stabiilsust ja julgeolekut terves **Musta mere regioonis** ning et täiendavalt edendada piirkondlikku koostööalgatust „**Musta mere sünergia**”. Tegevused peaksid eelkõige keskenduma piiri- ja rändehaldusele, tollikoostööle ja õigusriigi edendamisele ning võitlusele piiriülese kuritegevuse vastu.

Vahemere Liidu osas tuleb rõhutada Barcelona protsessi ja Euroopa – Vahemere piirkonna partnerluse kontekstis alustatud tööd, eelkõige rände (meredel), piirivalve, uimastikaubanduse

ennetamise ja selle vastu võitlemise, kodanikukaitse, õiguskaitse ja õiguslase koostöö valdkondades. Euroopa Ülemkogu kutsub komisjoni koostöös liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindajaga esitama 2010. aastal sellist tegevust käsitleva kava ning palub alaliste esindajate komiteel võimalikult kiiresti valmistada ette otsused, mis nõukogu vastu võtab. Euroopa Ülemkogu otsustas vaadata kava 2012. aasta lõpuks läbi ning eelkõige hinnata selle kohapealset mõju.

Seoses Vahemere piirkonnas valitseva olukorraga on Euroopa Ülemkogu seisukohal, et päritolu- ja transiitriikidega tuleb partnerlust tugevdada, tuginedes vastastikustele nõuetele ja operatiivtoele, sealhulgas piirikontrolli, organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse, tagasipöördumise ja tagasivõtmise valdkonnas. Prioriteediks on kiirelt võtta meetmeid, et reageerida kõnealuses piirkonnas esinevatele probleemidele.

Viimasel kümnel aastal on intensiivistatud koostööd **Ameerika Ühendriikidega**, sealhulgas kõigis küsimustes, mis seonduvad vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga. Iga eesistujariigi eesistumisperioodi ajal korraldatakse korrapäraseid ministritaseme kolmiku kohtumisi ja kõrgemate ametnike kohtumisi. Kooskõlas nn Washingtoni avaldusega, mis võeti vastu 2009. aasta oktoobris toimunud ministritaseme kolmiku kohtumisel, tuleks dialoogi jätkata ja süvendada.

Jätkata tuleks käimasolevat koostööd terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse vastase võitluse, piiride turvalisuse, viisapoliitika, rände ja õiguslase koostöö valdkondades. Kiiresti tuleb läbi rääkida ja sõlmida leping, mis käsitleb õiguskaitsealastel eesmärkidel vahetatud isikuandmete kaitset. Liit ja USA teevad koostööd, et võimalikult kiiresti saavutada viisavaba reisimine USA ja liidu vahel ning suurendada reisijate turvalisust. Luua tuleks ühised menetlused õiguslase koostööd käsitlevate lepingute elluviimiseks ning korrapäraselt tuleks pidada konsultatsioone.

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonna ühine ruum ja praegu läbirääkimiste objektiks olev uus leping loovad tulevikus **Venemaa Föderatsiooniga** tehtava intensiivse ja tõhusatud koostöö uue raamistiku. Tuginedes kaks korda aastas toimuvate vabaduse, turvalisuse ja õiguse alase koostöö alalise partnerlusnõukogu istungite tulemustele, peaksid liit ja Venemaa jätkama koostööd viisadialoogi raames ja ebaseadusliku sissetuleku vastu, tõhusates ühist võitlust organiseeritud kuritegevuse vastu ja tõhusates eelkõige operatiivkoostööd, ning parandama ja intensiivistama õiguslase koostööd. Eurojustiga tuleb võimalikult kiiresti sõlmida leping, mis vastab kõrgetele andmekaitsestandarditele. Sellega seoses tuleks sõlmida raamleping, mis käsitleb teabevahetust. Viisadialoogi peab jätkama. Viisalihtsustus- ja tagasivõtmislepinguid tuleks täielikult rakendada.

Euroopa Ülemkogu märgib, et 2007. aasta **ELi-Aafrika** ühistrategia ja tegevuskava määratlevad koostöö ulatuse terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse ning uimastikaubanduse vastase võitluse valdkondades. Rändealast dialoogi Aafrika partneritega tuleks süvendada ja intensiivistada nii liidu ja Aafrika rände-, liikuvus- ja tööhõivepartnerluse kui rände suhtes võetud üldise lähenemisviisi raames ning Rabati, Pariisi ja Tripoli konverentside järelmeetmete protsessi raames, keskendudes riikidele, kes asuvad Euroopa-suunalistes mittetavapärastes rändekoridorides, et toetada nende jõupingutusi, mis on suunatud rändepoliitika väljatöötamisele ja ebaseaduslikule sisserände reageerimisele merel ja piiril. Tuleks teha jõupingutusi koostöö tõhustamiseks, sealhulgas selleks, et kiirelt sõlmida tagasivõtmislepingud Alžeeria, Maroko ja Egiptusega ning vastavalt Euroopa Ülemkogu 2009. aasta oktoobri järeldustele Liibüaga.

Lääne-Aafrikast on hiljuti saanud oluline keskus Lõuna-Ameerikast Euroopasse suunduvas uimastikaubanduses ning seepärast vajab see piirkond suuremat tähelepanu ja toetust, et tõhustada uimastikaubanduse ning muu piiriülese kuritegevuse ja terrorismi (Saheli piirkond) vastast võitlust.

Hiina ja Indiaga terrorismivastase võitluse küsimustes peetavat dialoogi tuleks laiendada ja see peaks hõlmama ka teisi prioriteetseid valdkondi, nagu intellektuaalomandi õigused, ränne, sealhulgas võitlus ebaseadusliku sisserände vastu ja õiguslane koostöö. Kui sõlmitakse õiguslase koostöö lepingud, jätkab liit selle toonitamist, et surmanuhtlus on küsimus, mille osas kompromisse ei ole võimalik teha. Intensiivistada tuleks Indiaga rände küsimuses peetavat dialoogi ning see peaks hõlmama kõiki rändega seotud aspekte. Hiina osas tuleb jätkata inimõigustealast dialoogi. **Brasiiliaga** peetav dialoog peab lähiaastatel süvenema ja laienema. Tõhusamalt tuleks ellu viia strateegilist partnerlust ja ühist tegevuskava ning kaaluda tuleks spetsiifiliseid meetmeid.

Teiste riikide ja piirkondadega teeb liit koostööd vastavalt vajadusele kas piirkondlikul tasandil või kahepoolselt. Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikidega tuleks rännet, uimastikaubandust, rahapesu ja teisi vastastikust huvi pakkuvaid küsimusi käsitleda dialoogi teostada piirkondliku raamistiku (**EL – Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkond**) ja rahapesuvastase töökonna raames. Tööd peab jätkama Euroopa-suunalises uimastikaubanduse koridoris asuvate **Kesk-Aasia riikide** osas.

Jõupingutusi tuleb teha, et tõhustada uimastitealast koostööd **Afganistaniga**, sealhulgas tuleb ellu viia uimastikaubandust käsitlev meetmedokument, ning Afganistani ja **Pakistaniga** tuleb tõhustada koostööd terrorismi ja rändeküsimustes.

Afganistani ja Iraagi osas tuleb tähelepanu pöörata pagulastega seotud olukorra tõhusale käsitlemisele, kasutades selleks terviklikku lähenemisviisi. Jõupingutusi tuleb teha, et käsitleda ebaseadusliku sisserände voogusid ja selleks, et sõlmida tagasivõtmislepingud kõnealuse kahe riigi ja **Bangladeshiga**.

7.6. Rahvusvahelised organisatsioonid ning Euroopa ja rahvusvaheliste standardite edendamine

Euroopa Ülemkogu kordab oma pühendumust tõhusa mitme-poolsuse saavutamiseks, mis täiendab kahepoolsed ja piirkondlikke partnerlusi kolmandate riikide ja piirkondadega.

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon on liidu jaoks jätkuvalt kõige olulisemaks rahvusvaheliseks organisatsiooniks. Lissaboni lepinguga luuakse alus liidu ühtsemaks ja tõhusamaks osalemiseks ÜRO ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

Liit peaks jätkama Euroopa ja rahvusvaheliste standardite ja rahvusvaheliste konventsioonide ratifitseerimise edendamist, pöörates seejuures erilist tähelepanu nendele, mis on välja töötatud ÜRO ja Euroopa Nõukogu egiidi all.

Euroopa Nõukogu töö on eriti oluline. Tegemist on selliste Euroopa põhiväärtuste keskusega, nagu demokraatia, inimõigused ja õigusriik. Liit peab jätkama koostööd Euroopa Nõukoguga, tuginedes 2007. aastal allkirjastatud Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelise vastastikuse mõistmise memorandumile, ning toetama olulisi Euroopa Nõukogu konventsioone, näiteks inimkaubanduse vastaste meetmete konventsiooni ja konventsiooni laste kaitsmise kohta seksuaalse eksploatseerimise ja kuritarvitamise eest.

Interpol on Euroopa Liidu oluliseks partneriks õiguskaitsealase koostöö osas. Tsiviilõiguse alane koostöö toimub eelkõige Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi raames. Liit peaks konverentsi tegevust jätkuvalt toetama ning innustama oma partnereid ratifitseerima konventsioonid, mille osaliseks liit on või saab olema või mille osalisteks on kõik liikmesriigid.